

(†) ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΑΤΕΣΗ

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΠΡ. ΛΗΜΝΟΥ

ΤΑ ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΕΚΛΟΓΗΝ
ΤΟΥ ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΟΥ ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ
ΩΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΑΘΗΝΩΝ *

(11 Ὀκτωβρίου 1896)

Β'. Μεταβαίνω ἤδη εἰς τὴν ἀνάπτυξιν καὶ τοῦ δευτέρου λόγου, ἐφ' οὗ στηρίζω τὸ αὐτεπάγγελτον κυριαρχικόν, τῆς Συνόδου, δικαίωμα. Ὁ λόγος οὗτος εἶναι οἱ Ἱεροὶ Κανόνες τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ καὶ Κανὼν τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου διατάσσει «Ἐπειδήπερ τινὲς τῶν Μητροπολιτῶν, ὡς περιηχῆθημεν ἀμελοῦσι τῶν ἐγκειρισμένων αὐτοῖς ποιμνίων καὶ ἀναβάλλονται τὰς χειροτονίας τῶν ἐπισκόπων, ἔδοξε τῇ ἁγίᾳ Συνόδῳ ἐντὸς τριῶν μηνῶν γίνεσθαι τὰς χειροτονίας τῶν Ἐπισκόπων, εἰ μὴ ποτε ἄρα ἀπαραίτητος ἀνάγκη παρασκευάσοι ἐπιταθῆναι τόν, τῆς ἀναβολῆς, χρόνον. Εἰ δὲ μὴ τοῦτο ποιήσοι ὑποκεῖσθαι ἐκκλησιαστικοῖς ἐπιτιμίαις». Ὁ κανὼν οὗτος τῆς Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἐξασφαλίζει διαρρηθῆναι τὸ δικαίωμα τῆς Ἱ. Συνόδου, ὅπως αὐτεπαγγέλτως ἐκλέξῃ τὸν Μητροπολίτην Ἀθηνῶν διότι δικαιώματα Μητροπολίτου ἢ Συνόδου Μητροπολιτικῆς καὶ ἔτι πλέον δικαιώματα αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας συγκεντροῖ καὶ ἐξασκεῖ ἡ Ἱερά Σύνοδος ἡμῶν. Ὑποχρεοῦται ἐπομένως εἰς τήρησιν τοῦ ἱεροῦ τούτου κανόνος. Ἄν δέ ποτε ἡ πολιτεία ἤθελεν ἰσχυρισθῆ, ὅτι ἐξ αὐτῆς ἐξαρτᾶται τὸ νὰ προσδιορίσῃ τὸν χρόνον καὶ νὰ δώσῃ τὴν ἄδειαν τῆς ἐκλογῆς, τοῦτο θὰ ἰσοδυνάμει πρὸς τὸ νὰ δεσμεύσῃ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ νὰ καταστήσῃ αὐτὴν ἀνίκανον εἰς τήρησιν τοῦ κανόνος τούτου. Καὶ ἰδοὺ σήμερον ἔχομεν αὐτὰ τὰ πράγματα πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν. Ἰδοὺ παρῆλθεν ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ προέδρου τῆς Συνόδου ταύτης πλέον τῆς τριμηνίας καὶ ὁμοῦ ἐκλογὴ δὲν ἐγένετο ἀκόμη. Διὰ τί; Διότι διαμφισβητεῖται εἰς τὴν κυρίαρχον Σύνοδον τὸ δικαίωμα αὐτῆς, καὶ διότι ἐπιβάλλεται αὐτῇ ὁ ἀρέσκων τρόπος τῆς ἐκλογῆς καὶ ὄχι ὁ ὄν ἐγκρίνουσι τὰ μέλη αὐτῆς κατὰ πλειονοψηφίαν καὶ ὄχι ὁ καθιερωμένος σήμερον καὶ ἐνταῦθα καὶ ἐν πάσῃ τῇ ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ διὰ μεταθέσεως ὁ ἀντικαθιστῶν σήμερον πανταχοῦ τὴν χειροτονίαν προκειμένου περὶ ἐκλογῆς προέδρων Μητροπολιτῶν, διότι ἐν ταῖς ἐκλογαῖς ταύταις ἀγανωρίζεται ἡ εὐλόγος αἰτία τῆς μεταθέσεως, ἣν θεσπίζει ὁ ΙΔ' Ἀποστολικὸς Κανὼν. Ἐν-

* Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου τεύχους σελ. 433.

τεῦθεν γίνεται καταφανέστατον, ὅτι ὁ κανὼν οὗτος ἐφαρμόζων εἰς τὴν, διὰ χειροτονίας, πλήρωσιν ἐφαρμόζει ἅμα ἀναντιρρήτως καὶ εἰς τὴν διὰ μεταθέσεως, ἀφ' οὗ σκοπὸς καὶ ταύτης καὶ ἐκείνης εἶναι ἡ πλήρωσις Ἐπισκοπῆς καὶ ἀφ' οὗ δὲν ἐπιτρέπεται νὰ μένη Ἐπισκοπὴ τις ἄνευ τοῦ νομίμου αὐτῆς Ἐπισκόπου διὰ πλείστους λόγους πλέον τῆς τριμηνίας, οἱ δὲ αἴτιοι τῆς ἐπὶ πλέον ἀναβολῆς ὑπόκεινται κατὰ τὸν κανόνα, εἰς ἐκκλησιαστικά ἐπιτίμια. Ἡ γνώμη μου λοιπὸν δικαιολογεῖται ἀναντιρρήτως καὶ διὰ τῶν ἱερῶν κανόνων.

Μεταβαίνω ἤδη καὶ εἰς τὸν τρίτον λόγον τὸν στηρίζοντα τὴν γνώμην μου· εἰς τὴν ἐξέτασιν δηλονότι τῶν θεσμῶν τῶν κανονιζόντων τὰς ἀμοιβαίας σχέσεις Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας.

Τὸ δικαίωμα τῆς αὐτεπαγγέλτου ἐκλογῆς τοῦ Μητροπολίτου εἶναι τὸ πρῶτον, τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, κυριαρχικὸν δικαίωμα. Δὲν θὰ ἦτο τις ὑπόχρεως πνευματικῶς νὰ θυσιάσῃ, ἀλλὰ μᾶλλον νὰ θυσιάσῃ καὶ τὴν ζωὴν του ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ ἐν ἡ περιπτώσει ἔτι δὲν ἠθέλεν ἀναγνωρίζεσθαι ὑπὸ τῶν θεσμῶν τῆς χώρας. Ἄλλ' ὅτε ὅμως καὶ αὐτοὶ οἱ πολιτικοὶ νόμοι ἀναγκάζουσι καὶ περιφρουροῦσιν αὐτό, τὸ νὰ παραβλέψῃ τις καταπατούμενον εἶναι τόσον φοβερὸν ἐγκλημα, ὥστε προτιμῶ νὰ σιωπήσω καὶ νὰ μὴ τὸ χαρακτηρίσω διὰ τῆς προσηκούσης γλώσσης. Πράγματι οὐδεμία ὑπάρχει, τοῦ Καταστατικοῦ νόμου, διάταξις, καθ' ἣν δὲν δύναται νὰ προβῇ εἰς τὴν ἐκλογὴν Μητροπολίτου, ἡ Ἱερὰ Σύνοδος. Τὸ Δ' ἄρθρον τοῦ Σ' Νόμου τὸ θεσπίζον περὶ μεταθέσεως Ἐπισκόπου διὰ γνωμοδότησεως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου δὲν ἀπαγορεύει οὐδαμῶς τὴν γνωμοδότησιν ἄνευ προκλήσεως, παρέχει μόνον δικαίωμα εἰς τὴν Πολιτείαν, ἵνα ἐγκρίνῃ τὴν μετάθεσιν. Τὰ δύο ταῦτα δικαίωματα ἀπόκεινται τὸ μὲν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, τὸ δὲ εἰς τὴν Πολιτείαν καὶ ἐξασκοῦνται ὑφ' ἑκατέρας ἐλευθέρως καὶ ἀνεξαρτήτως, ἄνευ ἐπεμβάσεως τῆς ἐτέρας. Ἄν δὲ ζητηθῇ ἡ προσδοκηθῇ ἡ ἄδεια τῆς Πολιτείας, τότε τὸ τῆς Ἐκκλησίας ἀπόλυτον καὶ κανονικὸν δικαίωμα, περιορίζεται καὶ ἀφαιρεῖται.

Πολὺ δὲ ἀστοχοῦσι τῆς ἀληθείας οἱ συγκρίνοντες τὸ γνωμοδοτεῖν τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὸ γνωμοδοτεῖν ἄλλων σωμάτων, ὄντων κλάδων τῆς ὅλης Πολιτείας, διότι ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἀνεξάρτητον καὶ ὑπὸ θείους θεσμοὺς ἴδρυμα, ἔχουσα κυριαρχικὰ καὶ ἱερὰ δικαίωματα. Ὡστε τὸ Δ' ἄρθρον δρίζει, χωρὶς νὰ περιορίξῃ, τὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἐκλογικὸν δικαίωμα διότι γνωμοδοτεῖν πρὸς μετάθεσιν Μητροπολίτου ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ ἐκλέγειν Μητροπολίτην, δικαίωμα ὅπερ εἶναι πολὺ ἀνώτερον τοῦ δικαιώματος τοῦ ἐκλέγειν τὸν Πρύτανιν ἢ τὸν Πρόεδρον τῆς Βουλῆς ἢ τὸν Πρόεδρον τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου ἢ τοὺς Δημάρχους ἢ τοὺς βουλευτάς. Ἄν δὲ τὰ δικαίωματα ταῦτα εἶναι σεβαστά, καίτοι ἀνήκοντα εἰς κοσμικὰ σώματα, ἀναλογίσθητε πόσῳ ἀπειράκις ἀνώτερον εἶναι τὸ δικαίωμα τῆς ἀνωτάτης διοικητικῆς, τῆς Ἐκκλησίας, ἀρχῆς, τοῦ νὰ ἐκλέγῃ τὸν Πρόεδρόν της. Ἄλλ' ὄχι μό-

νον ἀρνητικῶς δὲν περιορίζεται τὸ θεῖον τῆς Ἐκκλησίας δικαίωμα, ἀλλὰ καὶ θετικῶς περιφρουρεῖται. Τὸ Ζ' ἄρθρον τοῦ ΣΑ' Καταστατικοῦ νόμου διαιρεῖ τὰ καθήκοντα τῆς Ἱ. Συνόδου εἰς ἐσωτερικὰ καὶ ἐξωτερικὰ· τὸ δὲ Θ' ἄρθρον, θεσπίζει, ὅτι ἐσωτερικὰ καθήκοντα εἶναι τὰ περιεχόμενα εἰς τὰ ἄρθρα Θ'. Γ'. καὶ ΙΔ', τὸ δὲ Ι'. θεσπίζει ὅτι ἡ Ἱερὰ Σύνοδος ἐπαγρυπνεῖ προσέτι περὶ τὴν ἀκριβῆ ἐκτέλεσιν τῶν Ἀποστολικῶν καὶ Συνοδικῶν ἱερῶν κανόνων καὶ ἱερῶν παραδόσεων, ἡ δὲ παράδοσις ὡς ἀνεπτύξαμεν ἐν τῷ Α' μέρει καὶ οἱ ἱεροὶ κανόνες ὡς ἀνεπτύξαμεν ἐν τῷ Β', ἀνακηρύττουσιν ὡς πρῶτον δικαίωμα τῆς Ἱ. Συνόδου τὴν πλήρωσιν τῶν Ἐπισκοπῶν εἴτε διὰ χειροτονίας εἴτε διὰ μεταθέσεως ὥστε ἀφ' οὗ ἀναντιρρήτως ἡ πλήρωσις αὕτη εἶναι τὸ πρῶτον ἐσωτερικὸν καθήκον τῆς Ἱ. Συνόδου, ἔπεται ὅτι συμφώνως πρὸς τὸ Ζ' ἄρθρον, ἡ Ἱ. Σύνοδος ἐνεργεῖ τὰ ἱερὰ αὐτῆς καθήκοντα ἀνεξαρτήτως τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς. Ἡ δὲ ἀνεξαρτησία αὕτη τοσούτω μᾶλλον εἶναι προφανής, ὅσῳ εἶναι παντὶ δῆλον, ὅτι οὐδαμῶς παρακωλύει τὸ περὶ τὸ ἐγκρίνειν δικαίωμα τῆς Πολιτείας. Ἀπεδείχθη λοιπόν, ὅτι, καὶ οἱ πολιτικοὶ θεσμοὶ περιφρουροῦσι τὴν ἐλευθέραν καὶ ἀνεξάρτητον ἐκλογὴν. Συμφώνως δὲ πρὸς τοὺς θεσμοὺς τούτους διαβεβαιοῦσιν ἐπὶ τῇ Ἀρχιερωσύνῃ αὐτῶν οἱ Συνοδικοὶ, ὅτι θὰ τηρῶσι, πάσῃ δυνάμει, τοὺς Ἱεροὺς Ἀποστολικοὺς Κανόνας ἀπαραλλάκτως, ὅπως καὶ ἅπασαι αἱ λοιπαὶ ὁμόδοξοι τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαι. Ἐὰν λοιπὸν Συνοδικὸς τις, ὃ μὴ γένοιτο, ἤθελε προδώσει τὸ δικαίωμα τῆς Ἐκκλησίας ὃ τοιοῦτος πρὸς τοῖς ἄλλοις γίνεται καὶ ἐπίορκος. Ἀλλὰ τίς ποτε γνήσιος Ἱεράρχης, τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας ὢν, ἤθελε ἀνεχθῆ τοῦτο; Τίς, παραβιαζομένου τοῦ πρώτου τῆς Ἐκκλησίας κυριαρχικοῦ δικαιώματος δὲν ἤθελε γνωμοδοτήσῃ ὑπὲρ τῆς περιφρουρήσεως καὶ ἐλευθέρως αὐτῶν ἐξασκήσεως; Ὡς Ἱεράρχης λοιπὸν τῆς Ὁρθοδόξου ἐλευθέρως καὶ ἀνεξαρτήτου Ἐκκλησίας, μὴ θέλων νὰ ἔχω τὰς ἀρὰς τῶν ἁγίων πατέρων κατὰ τῆς κεφαλῆς μου καὶ τρέμων μὴ παραδώσω ψυχὴν ἔνοχον πρὸς τὸν Σωτῆρα, ἐκφέρω τὴν γνώμην μου, ὅτι συνωδᾷ πρὸς τὴν φύσιν τῆς Ἐκκλησίας, πρὸς τὰς ἱεράς αὐτῆς παραδόσεις, πρὸς τοὺς ἱεροὺς αὐτῆς κανόνας, καὶ πρὸς τοὺς θεσμοὺς τοὺς κανονίζοντας τὰς σχέσεις τῆς Πολιτείας πρὸς αὐτήν, ἀποφαίνομαι μετὰ πεποιθήσεως ἀκραδάντου, ὅτι ἡ Ἱερὰ Σύνοδος ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ προβῆ αὐτεπαγγέλτως καὶ ἄνευ προκλήσεως ἐκ μέρους τῆς Κυβερνήσεως εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ Μητροπολίτου Ἀθηνῶν». (Κῶδιξ Ἱ. Συνόδου ἐνθ. ἀνωτ. σ. 38—40 β).

Κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς 3ης Μαΐου (αὐτόθι σ. 42 β) ὃ, παρὰ τῇ Ἱ. Συνόδῳ Β. Ἐπίτροπος Π. Μαυρομιχάλης, παρεμβαίνων εἰς τὴν συζήτησιν ταύτην καὶ ἀπηχῶν τὰς γνώμας τῆς Κυβερνήσεώς του εἶπεν « α) ὅτι ἡ παροῦσα Σύνοδος εἶναι οὐσιαστικῶς συγκεκροτημένη, ὅπως προβῆ εἰς πρότασιν Ἐπισκόπου β) ὅτι τινὲς τῶν κανόνων ἐπιτρέπουσιν, ἀλλ' ἄλλοι δὲν ἐπιτρέπουσι τὴν μετάθεσιν γ) ὅτι ἡ Σύνοδος δὲν δύναται αὐτοβούλως καὶ ἄνευ προκλή-

σεως τῆς Κυβερνήσεως νὰ γνωμοδοτήσῃ ἐπὶ τῆς πληρώσεως τοῦ Μητροπολιτικοῦ θρόνου».

Ὁ Ἀργολίδος συμπληρῶν, οὕτως εἰπεῖν, τὸν Πατρῶν καὶ ἀπαντῶν εἰς τὰ, ὑπὸ τοῦ Β. Ἐπιτρόπου, λεχθέντα, ὡς ἐξῆς ἐδικαιολόγησε τὴν ἐαυτοῦ γνώμην. Α΄. «Ἡ παρούσα Σύνοδος δὲν εἶναι οὐσιαστικῶς συγκεκορημένη, ὅπως προβῆ εἰς πρότασιν Ἐπισκόπου οἰουδήποτε, διότι ἔλλειπει ὁ τακτικός, Αὐτῆς, πρόεδρος, ὁ Μητροπολίτης Ἀθηνῶν ἐκ τῆς παραθέσεως τῶν ἐπομένων ἱερῶν κανόνων, ἀναφερομένων ἀποκλειστικῶς εἰς τό, περὶ Ἐπισκόπων καὶ Ἐπισκοπῶν, καταδείκνυται τοῦτο τρανῶς. Κανὼν ΙΣΤ΄. τῆς, ἐν Ἀντιοχείᾳ, Τοπικῆς Συνόδου λέγει. «Εἴ τις Ἐπίσκοπος σχολάζων ἐπὶ σχολάζουσαν ἐκκλησίαν ἐαυτὸν ἐπιρρίψας ὑφαρπάξῃ τὸν θρόνον δίχα Συνόδου τελείας . . . τελείαν δ' ἐκείνην εἶναι Σύνοδον ἢ συμπάρεστι καὶ ὁ τῆς Μητροπόλεως ἦτοι ὁ Μητροπολίτης» κανὼν ΙΖ΄ τῆς αὐτῆς «Εἴ τις Ἐπίσκοπος χειροθεσίαν Ἐπισκόπου λαβὼν καὶ ὀρισθεὶς προεστάναι λαοῦ, μὴ καταδέξοιτο τὴν λειτουργίαν μηδέ . . . ταύτην εἶναι ἀκοινωνήτον, ἕως ἄν . . . ὀρίσοι τι περὶ τούτου ἢ τελεία Σύνοδος τῶν, κατὰ τὴν ἐπαρχίαν, Ἐπισκόπων» κανὼν ΙΗ΄. τῆς αὐτῆς «Εἴ τις Ἐπίσκοπος χειροτονηθεὶς εἰς παροικίαν μὴ ἀπέλθῃ ἐκδέχσθαι δὲ τοῦτον ὁ ἄν ἦ, τῆς ἐπαρχίας, τελεία Σύνοδος κρίνασα τὸν παριστάμενον ὀρίσῃ» κανὼν ΙΘ΄. τῆς αὐτῆς «Ἐπίσκοπον μὴ χειροτονεῖσθαι (προτείνεσθαι) δίχα Συνόδου καὶ παρουσίας τοῦ ἐν τῇ Μητροπόλει (τοῦ Μητροπολίτου) τῆς ἐπαρχίας». Ὑπὸ τὸ αὐτὸ πνεῦμα ὁμιλοῦσι καὶ ὁ ΛΔ΄. Ἀποστολικός, ὁ Δ΄. τῆς Α΄. Οἰκουμενικῆς, ὁ Γ΄. τῆς Β΄. Οἰκουμενικῆς, ὁ ΙΒ΄. τῆς ἐν Λαοδικείᾳ, ὁ ΣΤ΄. τῆς ἐν Σαρδικῇ καὶ ὁ ΡΘ΄. τῆς ἐν Καρθαγένῃ. Ἐπὶ τῶν κανόνων τούτων στηριχθεὶς καὶ ὁ νομοθέτης τοῦ ΣΑ΄. Καταστατικοῦ, τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, Νόμου ἐνομοθέτησε τὸ ἄρθρον Γ΄. αὐτοῦ «Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος σύγκειται ἐκ πέντε μελῶν ἰσοψήφων ἐκ τῶν ἐν τῷ Βασιλείῳ ἀρχιερέων, τῶν ἔχόντων Ἐπισκοπᾶς, ὧν εἷς πρόεδρος καὶ τέσσαρες σύνεδροι. Καὶ πρόεδρος μὲν ὑπάρχει διαρκῶς ὁ κατὰ καιρὸν ἐν τῇ πρωτευούσῃ τοῦ Βασιλείου ἀρχιερατεύων Μητροπολίτης . . . ». Οὐδὲν δὲ παράδειγμα ἔχομεν ἀπὸ τῆς συστάσεως τῶν αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν, ἐν αἷς καὶ ἡ ἡμετέρα, καθ' ὃ μὴ ὑπάρχοντος Πατριάρχου ἢ Μητροπολίτου καὶ ἀντιπροσωπευομένων προσωρινῶς διὰ τὴν ἀνάγκην τῆς τρεχούσης ὑπηρεσίας ὑφ' ἐνὸς τῶν μελῶν τῆς Συνόδου, ἐγένετο πρότασις οἰαδήποτε καίπερ αἰετοπαρισταμένης ἀνάγκης.

Ὅθεν ἐνεκα τῆς σπουδαιότητος τοῦ πράγματος ἀπασαὶ αἱ Σύνοδοι ἔκριναν ἀναγκαίαν τὴν παρουσίαν τοῦ τακτικοῦ προέδρου. Δὲν εὐρίσκω λοιπὸν τὴν ἀνάγκην, ὅπως ἡμεῖς σήμερον καινοτομήσωμεν καὶ παραβιάσωμεν ἱερὰ καὶ ἅγια ἔθιμα καὶ νόμους συμπάσης τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Β΄. Ἡ μετὰθεσις ἐπιτρέπεται ὑπὸ τῶν ἱερῶν κανόνων, ἀπαγορεύεται μόνον ὅταν ἐνεργῆται πλεονεξίας καὶ χρηματισμοῦ ἐνεκα. Κανὼν ἀποστολι-

κὸς ΙΔ'. λέγει «Ἐπίσκοπον μὴ ἐξεῖναι καταλείψαντα τὴν ἑαυτοῦ παροικίαν ἐτέρῳ ἐπιτηδᾶν κᾶν ὑπὸ πλειόνων ἀναγκάζηται, εἴ μὴ τις εὐλογος αἰτία ἢ ἢ τοῦτο βιαζομένη αὐτὸν ποιεῖν . . . ». Εὐλογωτάτην δὲ αἰτίαν ἐνταῦθα πάρεστι ἀνεκαθεῖν ἀπὸ τῆς συστάσεως τῶν Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν, ἢ ἔλλειψις τοῦ κανονικοῦ καὶ τακτικοῦ Πατριάρχου καὶ Μητροπολίτου ὡς ἰσοβίων προέδρων τῶν Συνόδων, ἢ ἔλλειψις τελείας Συνόδου. Ὅθεν ἐκ τῆς ἀναποδράστου ταύτης ἀνάγκης τῆς μὴ ὑπάρξεως κατὰ τε τὸ γράμμα καὶ τὸ πνεῦμα τελείας Συνόδου καὶ κατὰ τὴν σημερινὴν γλῶσσαν ἀρμοδίας Συνόδου, καθιερώθη τὸ πρακτικὸν καὶ λογικὸν ἔθιμον τῆς μεταθέσεως ἐν ἀπάσαις ταῖς αὐτοκεφάλαις Ἐκκλησίαις. Ἐγὼ δὲ δὲν εὐρίσκω τὴν ἀνάγκην παραβιάσεως καθιερωμένων ἁγίων ἐθίμων ὑπὸ συμπάσης τῆς Ὁρθοδοξίας.

Γ'. Ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς γνωμοδοτήσεως ἐπικαλοῦμαι τὴν προσοχὴν ὑμῶν τὴν σύντονον, διότι ἐκ τῆς ἐξενεχθείσης γνώμης τοῦ κ. Β. Ἐπιτρόπου ἀντιπροσωπεύοντος τὴν πολιτείαν, παρὰ τῇ ἀνωτάτῃ ταύτῃ ἐκκλησιαστικῇ ἀρχῇ, πάντες ἀπεκομισάμεθα τὸ συμπέρασμα, ὅτι εὐρισκόμεθα σήμερον εἰς τὸ μεταίχιμον ἢ νὰ ὑποδουλωθῇ ἢ Ἐκκλησία τελείως εἰς τὴν πολιτείαν ἢ νὰ κηρυχθῇ ἢ ἀνεξαρτησία αὐτῆς. Ἡ γνωμοδότησις κατ' ἐμὲ καὶ τὸν Καταστατικὸν νόμον τῆς Συνόδου, ἅγιοι ἀδελφοί, ἀνήκει ἀποκλειστικῶς τῇ πρωτοβουλίᾳ καὶ αὐτοβουλίᾳ τῆς Συνόδου, οὔσης ἀνωτάτης ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς τοῦ Κράτους. Μετὰ δὲ τὴν γνωμοδότησιν τὴν αὐτόβουλον τὴν γενομένην ἀνευ οἰασδήποτε προκλήσεως τῆς πολιτείας ἀπόκειται τῇ Κυβερνήσει καὶ τῷ ἀνωτάτῳ ἡμῶν ἀνακτι ἢ ἔγκρισις ἢ ἢ μὴ, ταύτης. Ἡ Σύνοδος δὲν εἶναι σωματεῖον, ὅπερ προσωρινῶς κατὰ διαταγὴν τῆς πολιτείας συγκαλεῖται, ὅπως ἀποφαίνεται γνώμην ἐπὶ τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ ἀντικειμένου, ἀλλ' ἀρχὴ ἐνιαία καὶ ἀνεξάρτητος ἔχουσα ἴδιον κύκλον ἐνεργείας. Εἰς τὸν ἴδιον τοῦτον κύκλον τῆς ἐνεργείας αὐτῆς ἀνήκει καὶ τὸ δικαίωμα αὐτοβούλου καὶ πρωτοβούλου γνωμοδοτήσεως περὶ προτάσεως, μεταθέσεως, παύσεως, Ἐπισκόπων ἀπεριορίστως. Ἐὰν μὴ τὸ πρᾶγμα εἶχεν οὕτως, τότε ὁ νόμος καὶ οἱ ἱεροὶ κανόνες θὰ ἦσαν κενὸν γράμμα ἀνευ σημασίας οἰασδήποτε, ἢ δὲ πολιτεία θὰ ἔπραττε καὶ τὰ ἐκκλησιαστικὰ κατὰ βούλησιν. Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος ἔχει ἴδιαν πολιτείαν ἐντελῶς κεχωρισμένην ἀπὸ τῆς πολιτικῆς πολιτείας τῆς Ἑλλάδος, ἢ πολιτεία τῆς Ἐκκλησίας ἔχει ἴδιαν διοίκησιν, εἶναι αὐθύπαρκτος, κυριαρχική, εἶναι ἐξουσία μὴ ὑποκειμένη εἰς οὐδένα εἰ μὴ μόνον εἰς τὸ σύνταγμα τῆς Ἐκκλησίας ἥτοι εἰς τοὺς ἱεροὺς κανόνας καὶ τὰς ἱεράς παραδόσεις τῶν οἰκουμενικῶν Συνόδων.

Πρὸς πίστωση τῶν λόγων μου παραθέτω ἐνταῦθα τὴν γνώμην, ὡς πρὸς τὸν κύκλον τῆς ἐνεργείας τῆς Συνόδου, ἐνός τῶν διαπρεπεστάτων νομομαθῶν, ἐντριβοῦς καὶ περὶ τὰ ἐκκλησιαστικὰ λίαν καὶ ἤδη Κυβερνήτου τῆς Ἑλλάδος τοῦ κ. Θ. Δεληγιάννη τὴν γνώμην ἐκείνην, ἣν ἀπὸ τοῦ βήματος τῆς Βουλῆς τὸ 1889 ἐξήνεγκεν ἐπὶ τοῦ προκειμένου. «Ἡ Ἑλληνικὴ Ἐκ-

κλησία ἔχει ἰδίαν πολιτείαν, ἣτις εἶναι ἐντελῶς κερχωρισμένη ἀπὸ τῆς πολιτικῆς πολιτείας τῆς Ἑλλάδος, ἡ δὲ πολιτεία τῆς Ἐκκλησίας ἔχει ἰδίαν διοίκησιν, τὴν ὁποίαν καταρτίζει αὐτὴ ἡ Ἐκκλησία διὰ μόνης τῆς συμμετοχῆς τοῦ ἀνωτάτου ἀρχοντος τῆς πολιτείας, τὴν ὁποίαν τὸ σύνταγμα καὶ οἱ νόμοι ἐπέτρεψαν εἰς αὐτόν. Πλὴν τῆς συμμετοχῆς ταύτης, ἣτις συνίσταται ἐπὶ μὲν τῆς ἀναρρήσεως τῶν Ἱεραρχῶν, εἴτε Ἀρχιεπίσκοποι εἴτε Ἐπίσκοποι εἰσὶν οὗτοι εἰς τὴν ἐκλογὴν ἐνὸς ἐκ τῶν τριῶν προτεινομένων ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, ἐπὶ δὲ τῆς ἀναρρήσεως τοῦ Προέδρου τῆς Συνόδου, εἰς τὸν διορισμὸν αὐτοῦ κατὰ τὴν πρότασιν, τὴν ὁποίαν ἡ Ἱερὰ Σύνοδος ἤθελε προβάλλει· πλὴν τῆς συμμετοχῆς ταύτης ἡ πολιτεία εἶναι ἐντελῶς ξένη τῆς διοικήσεως τῆς Ἐκκλησίας καὶ δὲν καλεῖται νὰ προνοήσῃ, οὐδὲ περὶ τῶν πλημμελειῶν, αἵτινες τυχόν ὑπάρχουσιν ἐν τῇ διοίκησει, οὐδὲ περὶ τῆς πληρώσεως τοῦ χηρεύσαντος θρόνου». Καὶ στιγματίζων τὴν πρωτοβουλίαν τῆς τότε Κυβερνήσεως ἣν ἔλαβεν, ἐπὶ τῆς ἀναρρήσεως τοῦ αἰοδίμου Γερμανοῦ ἐπάγεται. «Βεβαίως δικαίωμα ἦτο τῆς Συνόδου νὰ προβῇ εἰς πρότασιν πρὸς πληρῶσιν τῆς χηρευούσης Μητροπόλεως. Ὑμεῖς (ἡ τότε Κυβέρνησις) ὅμως δὲν εἴχετε τὸ δικαίωμα νὰ προκαλέσῃτε αὐτὴν εἰς τοῦτο· καὶ τοιοῦτο δικαίωμα, ὅπερ δὲν ἔχετε, ἐξησκήσατε σήμερον διὰ τοῦ Βασιλικοῦ Ἐπιτρόπου... Ἡμεῖς ἔχομεν ἐλευθερίαν συνειδήσεως, ἀλλ' ἔχομεν καὶ θρησκευτικὴν ἐλευθερίαν, ταύτην δὲ ἀποτελεῖ ἡ ἀνεξαρτησία τῆς διοικήσεως τῆς Ἐκκλησίας, ἡ αὐθυναρξία, ἡ κυριαρχικὴ αὐτοτέλεια τῆς Ἐκκλησίας μὴ ὑποκειμένη εἰς οὐδένα, εἰμὴ μόνον εἰς τὸ σύνταγμα τῆς Ἐκκλησίας ἦτοι εἰς τοὺς ἱεροὺς κανόνας καὶ τὰς ἱεράς παραδόσεις τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων... Μόνη λοιπὸν ἡ Ἱερὰ Σύνοδος ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ μεριμνήσῃ περὶ τῆς πληρώσεως τῶν κενῶν εἴτε ἀμέσως, εἴτε ὅτε αὕτη ἐνέκρινεν, οὐδέποτε δ' ἠδύνατο τὴν πρωτοβουλίαν τῆς μερίμνης ταύτης νὰ λάβῃ ὁ Βασιλικὸς Ἐπίτροπος». Καὶ παρακατιῶν λέγει· «Ἐγὼ δὲν φρονῶ, ὅτι ἡ πολιτικὴ ἀρχὴ ἔχει δικαίωμα νὰ προκαλῇ τὴν Σύνοδον ἵνα μεριμνᾷ εἴτε πρὸς πληρῶσιν κενῶν, τὰ ὁποῖα ἐπέρχονται ἐν τῇ διοίκησει τῆς Ἐκκλησίας εἴτε,.... (ἴσως ὄχι). Ἐὰν τοιοῦτόν τι ἐφρόνουν ἤθελον ὑποτάξει τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς διοικήσεως τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὴν πρωτοβουλίαν τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς. Ἐὰν μέχρι τοῦδε οἱ Σεβασμιώτατοι Ἱεράρχαι, οἱ ὁποῖοι ἀπετέλεσαν τὰς διαφόρους Συνοδικὰς περιόδους ἐφρόνουν, ὅτι ἔπρεπε νὰ πληρωθῶσιν οἱ χηρεύοντες θρόνοι τῶν Ἀρχιεπισκόπων καὶ Ἐπισκόπων καὶ δὲν τὸ ἐπραξάν, διότι ἐπερίμεναν νὰ λάβῃτε ὑμεῖς τὴν πρωτοβουλίαν καὶ νὰ προκαλέσῃτε αὐτοὺς εἰς τοῦτο, δὲν διστάζω νὰ εἶπω, ὅτι οἱ Ἱεράρχαι ἔσφαλлон, ἔχουσι δὲ ἀτελεστάτην γνῶσιν τῶν δικαιωμάτων καὶ τῶν καθηκόντων αὐτῶν· ἔχουσι τὸ δικαίωμα νὰ συνέλθωσι τὰ μέλη τῆς Ἱερᾶς Συνόδου νὰ ψηφίσωσι τὴν πληρῶσιν χηρευουσῶν Ἐπισκοπῶν ἢ Ἀρχιεπισκοπῶν διὰ τινος ἐκλογῆς τριῶν ὑποψηφίων καὶ νὰ διαβιβάσωσι τὴν περὶ τούτου ἐκθεσιν εἰς

τὸ Ὑπουργεῖον, τότε δὲ ἔρχεται τὸ ὑμέτερον δικαίωμα εἴτε νὰ προκαλέσητε τὴν ἀπόφασιν τοῦ Βασιλέως (εἴτε ὄχι)...». Ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχει καὶ ὁ ἐντριβὴς περὶ τὰ ἐκκλησιαστικά, νῦν δὲ ὑπουργὸς τῶν Ἐκκλησιαστικῶν κ. Πετρίδης. (Ὁ Χρυσ. Παπαδόπουλος ἐν τῷ ἀνωτέρῳ αὐτοῦ ἔργῳ σ. 96 καὶ ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου λέγει τὰ ἐξῆς. «Κατὰ περιεργον σύμπτωσιν πρωθυπουργὸς μὲν ἦτο τότε ὁ Θεόδωρος Δεληγιάννης, ὑπουργὸς δὲ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως ὁ Δ. Πετρίδης, οἵτινες πρὸ τινων ἐτῶν ζωηρῶς διεμαρτύροντο ἐν τῇ Βουλῇ κατὰ τῶν ἐπεμβάσεων τῆς Πολιτείας εἰς τὸ ζήτημα τῆς ἐκλογῆς τοῦ Μητροπολίτου. Καὶ τότε μὲν ἡ ἐπέμβασις συνίστατο ἐν τῇ προσκλήσει τοῦ Β. Ἐπιτρόπου πρὸς τὴν Σύνοδον, ὅπως αὕτη προβῆ εἰς τὴν ἐκλογὴν, νῦν δ' ἀναφανδὸν ἡ Κυβερνήσις ἐζήτηι τὴν ἐκλογὴν τοῦ Προκοπίου, κατ' ἀπαίτησιν προφανῶς καὶ τῆς Βασιλείσεως»). Ἴδου δὲ πῶς διατυποῖ ταύτην ἀπὸ τοῦ βήματος τῆς Βουλῆς. «...Ἐχω καθῆκον, ἐπειδὴ ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου ἐρρήθη καὶ παρ' αὐτοῦ τοῦ Ὑπουργοῦ ἠκυρώθη, ὅτι ἡ Πολιτεία, ὅταν πρόκειται περὶ μεταθέσεως ἀρχιερέως ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ προκαλῆ αὕτη τὴν Σύνοδον, καὶ ὅτι δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα ἡ Σύνοδος ἀπρόκλητος νὰ γνωμοδοτήσῃ ἄνευ τῆς συγκαταθέσεως τῆς Κυβερνήσεως, ἔχω ἐπιτακτικὸν καθῆκον, λέγω, νὰ διαμαρτυρηθῶ κατὰ τοιαύτης γνώμης, οὐδαμοῦ στηριζομένης, οὔτε εἰς νόμον τινα, οὔτε εἰς τὰς παραδόσεις τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, διότι ἐὰν τοῦτο θεωρηθῆ ὡς ἔχον βάσιν καὶ κύρωσιν τινα ἀφαιροῦνται ἀναντιλέκτως τὰ ἱερά δικαιώματα τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἐλευθέρα νὰ γνωμοδοτῆ, ἡ δὲ Πολιτεία ἐλευθέρα νὰ κυρώσῃ ἢ μὴ τὴν γνωμοδοτήσιν ταύτην». Καὶ ἄλλαχού λέγει «...Τὸ Καταστατικὸν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου χαράσσει γραμμάς, ἐντὸς τῶν ὁποίων ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἐλευθέρα νὰ ἐνεργῆ ἀνεξαρτήτως ἀπὸ πάσης πολιτείας τῆς ἐξουσίας κατὰ τὴν πρωτόβουλον αὐτῆς ἔμπνευσιν...εἰς (δὲ) τὴν καθ' ἡμᾶς Ἐκκλησίαν ἐπεκράτησε τὸ νόμιμον ἔθιμον ἵνα εἰς τῶν, ἐν τῷ Βασιλείῳ, διαπρεπόντων ἐπ' ἀρετῇ καὶ παιδείᾳ, Ἱεραρχῶν, καλεῖται ἐλευθέρῳ, τῆς Συνόδου, ἐκλογῇ εἰς πλήρωσιν τοῦ κενωθέντος Μητροπολιτικοῦ θρόνου».

Ὡς βλέπετε, ἅγιοι ἀδελφοί, ἀμφοτέροι οἱ ἄνω μνησθέντες οἱ, κατὰ τύχην, κυβερνῶντες σήμερον τὴν χώραν, ἀκριβῶς διαγράφοντες τὰ ὄρια τῆς Ἀνωτάτης Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς καὶ τῆς Πολιτείας, ἔχουσιν ἔτι ὀφικωτέρας ἀρχὰς καὶ γνώμας διαμαρτυρόμενοι διαρρηθῆν καὶ ἀποδεχόμενοι ὅτι, ὄχι μόνον τὸ γνωμοδοτεῖν εἶναι ἀποκλειστικὸν δικαίωμα τῆς πρωτοβουλίας τῆς Συνόδου, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς μεταθέσεως Ἐπισκόπων νὰ πληροῦται ὁ Μητροπολιτικὸς θρόνος.

Ὡς πρὸς τὸ ἔγγραφο τῆς Κυβερνήσεως, τοῦ 1873, πρὸς τὴν Σύνοδον παρατηρῶ, ὅτι ἡ τότε Σύνοδος οὐδὲν δικαίωμα εἶχε νὰ ψηφίσῃ καὶ νὰ ἐκλέξῃ τὸν σεβ. Κερκύρας Μητροπολίτην, ἀλλὰ νὰ γνωμοδοτήσῃ μόνον.

Ὅθεν οὐχὶ ἡ πρᾶξις τῆς τότε Συνόδου αὐτῆ καθ' ἑαυτὴν ψεκτέα, ἀλλ' ἡ μὴ προσήκουσα χρῆσις τῶν λέξεων «ἐκλέγειν ψηφίζειν». Τοῦτο πιστοποιεῖ καὶ αὐτὸς ὁ, τὸ περὶ οὗ πρόκειται ἔγγραφον ἐκδοῦς Ὑπουργὸς κ. Καλλιφρονᾶς. Ὁ δὲ τότε (1889) Ὑπουργὸς κ. Θεοτόκης ῥητῶς λέγει ὅτι «δὲν ἐπικαλοῦμαι τὸ ἔγγραφον τοῦτο ὡς ἀποτελοῦν ἀρχήν, ἡ ὁποία πρέπει νὰ διέλθῃ τὰ τῆς γνωμοδοτήσεως».

Ταῦτα εἶχον νὰ καταθέσω ἐπὶ τῶν ἀνωτέρω τριῶν ζητημάτων. Πρόσχωμεν λοιπόν, ἅγιοι ἀδελφοί, ἵνα μὴ κατὰ τὴν ἄνω ρηθείσαν φράσιν τοῦ νῦν κυρίου ὑπουργοῦ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν «ἀφαιρεθῶσιν ἀναντιλέκτως τὰ ἱερὰ δικαιώματα τῆς Ἐκκλησίας».

Τοῦτον διαδεξάμενος ὁ Σπάρτης εἶπε τὰ ἑξῆς.

«Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Μονεμβασίας καὶ Σπάρτης διΐσχυρίζεται, ὅτι οὐδεμία ἀμφιβολία πρέπει νὰ ὑπάρχῃ, ὅτι ἡ Σύνοδος ἐνεργεῖ ἄνευ προκλήσεως τῆς Κυβερνήσεως, διότι α) ἡ ἀνεξαρτησία τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἡ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ὡς ἀνωτάτης ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς ἀνεγνωρίσθησαν ὑπὸ τοῦ Συντάγματος ἄρθρ. Β'. καὶ τοῦ νόμου ΣΑ'. ἄρθρ. Β'. Ἡ ἀνεξαρτησία δὲ αὕτη τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ὡς ἀρχῆς εἶναι ἀσυμβίβαστος μὲ τὴν προηγουμένην πρόκλησιν τῆς Κυβερνήσεως.

Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος δὲν εἶναι συμβουλευτικὸν σῶμα τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐκκλησιαστικῶν, οὐδὲ αἱ ἀποφάσεις αὐτῆς εἶναι ἀπλῶς συμβουλευτικαί, ἀλλ' εἶναι ἀποφάσεις ἢ γνωμοδοτήσεις ἄνευ τῶν ὁποίων δὲν δύναται νὰ ἐνεργήσῃ ἡ Κυβέρνησις εἰς τὸν κύκλον τῶν δικαιωμάτων της π. χ. εἰς τὰς περιπτώσεις τῶν ἁρθρῶν Δ'. καὶ Ε'. τοῦ Σ'. Νόμου β) Τὸ ἄρθρον Ζ'. τοῦ Νόμου ΣΑ'. ὁρίζει, ὅτι ἡ Σύνοδος εἰς τὰ ἐσωτερικὰ αὐτῆς καθήκοντα ἐνεργεῖ ἀνεξαρτήτως τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς εἰς δὲ τὰ ἐξωτερικὰ τῇ συμπράξει καὶ ἐγκρίσει τῆς Κυβερνήσεως. Ὅθεν ἡ πρότασις, πρὸς μετάθεσιν Ἐπισκόπου ἢ ἐκλογὴν τοιούτου καὶ ἂν ὑπαχθῇ εἰς τὰ ἐξωτερικὰ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καθήκοντα δὲν γίνεται τῇ προκλήσει τῆς Κυβερνήσεως, ἀλλὰ τῇ συμπράξει καὶ ἐγκρίσει αὐτῆς κατ' ἀκολουθίαν δὲν ἔχει ἀπλῶς συμβουλευτικὴν ψήφον καὶ θέσιν ἢ Ἱερὰ Σύνοδος, ἀλλὰ συμπράκτορος ἐνεργοῦντος ἐν ἰδίᾳ πρωτοβουλίᾳ γ) ἀλλ' ἡ πρότασις πρὸς μετάθεσιν ἢ ἐκλογὴν Ἐπισκόπου εἶναι ἐκ τῶν ἐσωτερικῶν καθηκόντων τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, δι' ἃ αὕτη ἐνεργεῖ ἀνεξαρτήτως τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς, ὡς ἀποδεικνύεται ἐκ τῶν ἁρθρῶν Η'. ἔδαφ. γ'. Ε'. καὶ ἰδίως ἔδαφ. στ'. καὶ ἔδαφ. η'. Εἰς τὸ αὐτὸ δὲ συμπέρασμα καταλήγομεν καὶ ἐκ τοῦ ὅτι εἰς τὰ ἐξωτερικὰ καθήκοντα τῆς Ἱερᾶς Συνόδου περὶ ὧν πραγματεύεται τὸ ἄρθρον Α'. οὐδὲν ἴχνος ὑπάρχει δικαιολογοῦν τὴν ἀξίωσιν τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς, ὅπως μόνον τῇ προκλήσει αὐτῆς ἐνεργήσῃ ἢ Σύνοδος ἐντὸς τῶν καθηκόντων καὶ δικαιωμάτων της». (Κῶδιξ τῆς Ἱ. Συνόδου ἐνθ. ἀνωτ. σ. 426—446).

Τῆς σχετικῆς συζητήσεως ἐπαναληφθείσης ἐν τῇ συνεδρίᾳ τῆς 10

Ματοῦ λαβὼν τὸν λόγον ὁ Ὑδρας, οὕτινος τὴν γνώμην ἀπεδέξατο καὶ ὁ Τριφυλίας, προσέθεσε τὰ κάτωθι.

«Ἐπὶ τῶν περὶ τοῦ Μητροπολιτικοῦ ζητήματος γνώμῶν τῆς πλειοψηφίας τῶν ἤδη καταχωρισθεισῶν ἐν τῷ ἐπισήμῳ βιβλίῳ τῶν Συνοδικῶν πρακτικῶν, ὁ κ. Β. Ἐπίτροπος ἐπέφερε τὰς παρατηρήσεις του ἀνισχύρους ἀποδείξας τοὺς λόγους, ἐφ' ὧν ἡ πλειοψηφία ἐρειδομένη, ἀντίθετον ἐξήνεγκε γνώμην πρὸς τὴν τῆς μειοψηφίας. Ἀποκρούσας οὕτω τὰς γνώμας τῆς πλειοψηφίας ὡς ἀντινόμους καὶ ἀντικανονικὰς καὶ μάλιστα τῶν περὶ αὐτοβούλου γνωμοδοτήσεως αὐτῆς πρὸς πλήρωσιν τοῦ χηρεύοντος Μητροπολιτικοῦ θρόνου Ἀθηνῶν διὰ μεταθέσεως, σαφῶς ἐδήλωσεν, ὅτι ἐὰν αὕτη ἤθελε προβῆ εἰς γνωμοδότησιν ἄνευ προηγουμένης, τοῦ ἀρμοδίου ὑπουργείου εἰς τοῦτο, προκλήσεως ἀδυνατεῖ νὰ παραμείνῃ ἐν τῇ Συνόδῳ καὶ νὰ προσυπογράψῃ τὴν πράξιν τοιαύτης γνωμοδοτήσεως. Μετὰ τὰ τότε λεχθέντα ὑπὸ τοῦ κ. Β. Ἐπιτρόπου ἡ μειοψηφία ἀνέμενε, ὅπως ἡ πλειοψηφία προβῆ εἰς ἀνασκευὴν τῶν ἰσχυρῶν αὐτοῦ ἐπιχειρημάτων καὶ εἰς ὑποστήριξιν τῶν γνώμῶν τῆς παραδόξως ὁμως ἀντὶ τῆς ἀναμενομένης τούτων ἀνασκευῆς, ἠρκέσθη νὰ ἐπαναλάβῃ ἀπλῶς, ὅσα καὶ πρότερον εἶπεν ἐπὶ τοῦ ὑπὸ συζήτησιν θέματος. Διὰ τοῦτο ἡ μειοψηφία πρὸς τελειότεραν ἐξακριβώσιν τῆς γνώμης τῆς ἐπὶ τοῦ προκειμένου ζητήματος ἀναγκάζεται πλατύτερον αὐτὴν νὰ διατυπώσῃ καὶ αὐθις. Ἡ πλειοψηφία τῆς Ἱ. Συνόδου ἰσχυρίζεται α) ὅτι ὁ χηρεύων Μητροπολιτικὸς θρόνος Ἀθηνῶν δεόν νὰ πληρωθῆ, οὐχὶ ὅπως πληροῦνται πᾶσαι αἱ Ἐπισκοπαὶ τοῦ Κράτους διὰ προτάσεως τριῶν ὑποψηφίων, ὧν εἰς ἐκλέγεται καὶ χειροτονεῖται Ἐπίσκοπος, ἀλλὰ διὰ μεταθέσεως ἑνὸς τῶν ὑπαρχόντων ἀρχιερέων β) ὅτι ἡ Ἱ. Σύνοδος ὡς ἔχει τὰ νῦν καταρτισθῆ, τοῦτ' ἔστιν ὡς προεδρευομένη ὑπὸ τοῦ Σεβ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀργολίδος κ. Νικάνδρου καὶ οὐχὶ τοῦ Μητροπολίτου Ἀθηνῶν καὶ τακτικοῦ αὐτῆς προέδρου δὲν δύναται νὰ προβῆ εἰς πράτασιν πρὸς χειροτονίαν, ἀλλὰ μόνον εἰς μετάθεσιν καὶ γ) ὅτι δύναται νὰ προβῆ αὐτεπαγγέλτως εἰς γνωμοδότησιν περὶ μεταθέσεως ἄνευ προκλήσεως τοῦ ἀρμοδίου ὑπουργείου. Εἰς τὰ ἀνωτέρω ἡ μειοψηφία ἀπαντᾷ διὰ τῶν ἐξῆς:

Α'. Ὁ Σ' Νόμος περὶ Ἐπισκοπῶν καὶ Ἐπισκόπων κ.λ.π. ἓνα καὶ μόνον ἀναγνωρίζει τρόπον πρὸς πλήρωσιν πάσης Ἐπισκοπικῆς ἕδρας τοῦ Βασιλείου. Καὶ τὸν μὲν ἀριθμὸν τῶν Ἐπισκοπῶν ὀρίζει ἐν τῷ ἄρθρῳ Α' τὴν δὲ περιφέρειαν καὶ τὴν ὀνομασίαν ἐκάστης Ἐπισκοπῆς ὀρίζει ἐν τῷ ἄρθρῳ Β'. ἐν ᾧ πρώτη ἀναγράφεται ἡ Ἐπισκοπὴ Ἀθηνῶν τὸν δὲ τρόπον τῆς ἐφ' ἐκάστην Ἐπισκοπὴν ἀναρρήσεως ἰδίου Ἐπισκόπου ὀρίζει ἐν τῷ ἄρθρῳ Γ' ἐν ᾧ μόνον περὶ χειροτονίας γίνεται λόγος. Κατὰ ταῦτα οὐδεμία Ἐπισκοπὴ τοῦ Κράτους μὴδὲ τῆς Μητροπόλεως ἐξαιρουμένης, πληροῦται διὰ μεταθέσεως· τὸ εἰρημένον ἄρθρον τοῦ Σ' Νόμου ἔχουσα πρὸ ὀφθαλμῶν ἡ μειοψηφία ὡς καὶ τὸν ἰδ' ἀποστολικὸν κανόνα, τὴν μὲν πλήρωσιν τοῦ Μητρο-

πολιτικοῦ θρόνου Ἀθηνῶν διὰ χειροτονίας ὠνόμασε κανονικὴν, ἀντικανονικὴν δὲ τὴν διὰ μεταθέσεως.

Προήλθε δὲ εἰς τὸ πόρισμα τοῦτο ἐκ τῆς ὀρθῆς ἐρμηνείας αὐτοῦ τοῦ ἰδ' ἀποστολικοῦ κανόνος, διότι τότε μόνον θὰ ἦτο κανονικὴ καὶ ἡ διὰ μεταθέσεως πλήρωσις τοῦ Μητροπολιτικοῦ θρόνου Ἀθηνῶν, ὡς ἡ πλειονοψηφία ἰσχυρίζεται, ὅταν ὑφίστανται καὶ οἱ λόγοι, ὧν ἕνεκα ἡ μετάθεσις ἐπιτρέπεται ὡς τοῦτο συμβαίνει καὶ ἐν ταῖς ὁμοδόξοις ἐκκλησίαις, ἐν αἷς δι' εἰδικοὺς λόγους ἀνάγκης, ἢ μετάθεσις καθιερώθη. Ἀλλὰ παρ' ἡμῖν οὐδείς λόγος ὑπαγορεύει τὴν τοιαύτην παρέκκλισιν ἀπὸ τοῦ αὐστηρῶς νομίμου καὶ κανονικοῦ. Οὐδεμιᾶς λοιπὸν ὑφισταμένης νῦν εὐλόγου ἀνάγκης πρὸς πλήρωσιν τοῦ Μητροπολιτικοῦ θρόνου Ἀθηνῶν διὰ μεταθέσεως πρόδηλον, ὅτι αὕτη ὡς ἐντελῶς ἀναιτιολόγητος καὶ ὡς ἐντελῶς ἀντικειμένη εἰς τε τὸ γράμμα καὶ τὸ πνεῦμα τῶν ἱερῶν κανόνων καὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν ἐν γένει διατάξεων εἶναι προφανῶς ἀντικανονικὴ καὶ διὰ τοῦτο ἡ μειονοψηφία οὕτως αὐτὴν ἀπεκάλεσεν. Ἀτόπως δὲ ἡ πλειονοψηφία ἐπανέλαβε τὰς λέξεις ἐπιπήδησις καὶ ἐπίβασις θέλουσα νὰ ἀνεύρη ἐν αὐταῖς καὶ ἔξαγάγη σημασίαν ἀντίθετον πρὸς τὸ πνεῦμα τοῦ ἰδ' ἀποστολικοῦ κανόνος.

Ἄλλ' ἡ πλειονοψηφία ἐξενεγκοῦσα ἤδη τὴν γνώμην της, ὅτι μόνον διὰ μεταθέσεως καὶ οὐχὶ διὰ χειροτονίας δέον νὰ πληρωθῇ ὁ χηρεύων Μητροπολιτικὸς θρόνος Ἀθηνῶν, ὥφειλεν ἐγτὸς τοῦ διαγεγραμμένου κύκλου τῆς ὀφειλομένης ἀξιοπρεπείας περιοριζομένη νὰ ἀρκεσθῇ εἰς τὴν περὶ τούτου ἀνάπτυξιν καὶ οὐχὶ νὰ προκαλέσῃ ὕβριν καὶ ὄνειδος διὰ τὴν σεβ. Ἱεραρχίαν τοῦ Κράτους τὴν διὰ χειροτονίας προαγωγὴν ἐνὸς ἐκ τοῦ κλήρου τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας. Διότι ὁ κλῆρος τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας δὲν ἀποτελεῖται μόνον ἐκ τῶν ἤδη ὑπαρχόντων Ἱεραρχῶν, ἀλλ' ἐξ ὅλου τοῦ ἀριθμοῦ τούτων ἐκ τῶν ὁποίων καὶ ἡμεῖς διὰ χειροτονίας προαχθέντες τῇ Σ. Ἱεραρχίᾳ τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος συναριθμούμεθα.

Περὶ δὲ τοῦ ζητήματος τοῦ νομίμου καταρτισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἡ μειονοψηφία ἀποκρούει τὸν ἰσχυρισμὸν τῆς πλειονοψηφίας, ὅτι δῆθεν ἡ Σύνοδος ἄνευ τοῦ τακτικοῦ αὐτῆς Προέδρου, ὅστις εἶναι ὁ Μητροπολίτης Ἀθηνῶν, δὲν δύναται νὰ προβῇ εἰς χειροτονίαν, διότι ἡ τοιαύτη συγκρότησις τῆς Συνόδου, ὑπὸ τῆν προεδρείαν τοῦ νομίμως ἀναπληροῦντος τὸν τακτικὸν πρόεδρον ἢ εἶναι νόμιμος καὶ τότε δύναται ἡ Σύνοδος νὰ ἐνασκήσῃ πάντα τὰ δικαιώματα αὐτῆς, ἢ δὲν εἶναι νόμιμος, ὅποτε πᾶσαι αἱ πράξεις τῆς Συνόδου δέον νὰ θεωρηθῶσιν ἄκυροι, ὅπερ ἄτοπον. Ἀλλὰ περὶ τούτου προενόησεν ὁ νόμος ὀρίσας τὸν νόμιμον ἀναπληρωτὴν τοῦ τακτικοῦ προέδρου οὕτως ὥστε διὰ τοῦ θανάτου τοῦ Μητροπολίτου χηρεύει μὲν ἡ Ἐπισκοπὴ Ἀθηνῶν οὐχὶ δὲ καὶ ἡ προεδρεία τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καταλαμβανομένη ὑπὸ τοῦ πρεσβυτέρου κατὰ τὴν χειροτονίαν Συνοδικοῦ συνέδρου. Κατὰ ταῦτα ἡ Σύνοδος εἶναι πάντοτε νομίμως συγκεκροτημένη, ἅμα ὡς σύγκειται

ἐκ πέντε μελῶν ἰσοψήφων, ἐξ ὧν ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ καταστατικοῦ Νόμου ΣΑ' καὶ τοῦ αὐτοῦ Γ' ὀρίζεται μὲν ὁ τακτικὸς καὶ ἰσόβιος πρόεδρος, ἀλλ' ἐν ταύτῃ καὶ ὁ ἀναπληρωτὴς αὐτοῦ, ὁπότε οὐδὲν ἄλλο προσαπαιτεῖται παρὰ ἡ συμπλήρωσις τοῦ νομίμου ἀριθμοῦ τῶν πέντε. Ποῦ δὲ ἡ πλειονοψηφία ἀνεῦρε καὶ ποῦ στηριζομένη διατείνεται ὅτι ἡ Σύνοδος ἄνευ τοῦ τακτικοῦ προέδρου δύναται μὲν νὰ γνωμοδοτήσῃ περὶ μεταθέσεως Ἐπισκόπου, οὐχὶ δὲ καὶ νὰ προτείνῃ τὴν διὰ χειροτονίας πλήρωσιν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν; Ἔσως ἐνόμισεν, ὅτι δύναται τὴν περὶ τοῦ μὴ νομίμου, κατ' αὐτὴν, καταρτισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου γνώμην τῆς νὰ ὑποστηρίξῃ διὰ τῶν ὅλως ἀσχετῶν πρὸς τὸ συζητούμενον θέμα ἱερῶν κανόνων, ἐν οἷς ὁ λόγος περὶ Μητροπολιτῶν καὶ τῶν ὑπὸ τούτους Ἐπισκόπων. Ἄλλ' ἡ Αὐτοκέφαλος Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος διοικεῖται ὡς γνωστὸν κατὰ τὸν καταστατικὸν αὐτῆς ΣΑ' Νόμον, κατὰ τὸ Γ' ἄρθρον τοῦ ὁποίου νόμιμος ὁμολογεῖται ὁ νῦν καταρτισμὸς τῆς Ἱερᾶς Συνόδου δυναμένης ἐπομένως νὰ προβῇ εἰς πρότασιν χειροτονίας πρὸς πλήρωσιν τοῦ Μητροπολιτικοῦ τῶν Ἀθηνῶν θρόνου.

Περὶ δὲ τοῦ ζητήματος ἐὰν ἡ Ἱ. Σύνοδος δύναται αὐτεπαγγέλτως νὰ προβῇ εἰς ἐκλογὴν Μητροπολίτου διὰ μεταθέσεως, ἡ μειονοψηφία ὅλως ἄσχετα εὐρίσκουσα τὰ περὶ τούτου ὑπὸ τῆς πλειονοψηφίας λεχθέντα περιορίζεται νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν ὀρθὴν ἐρμηνείαν καὶ ἐφαρμογὴν τοῦ αὐτοῦ περὶ Ἐπισκοπῶν κ. λ. π. Σ' Νόμου. Ἐκ τῆς συγκρίσεως τῶν ἄρθρων Γ' καὶ Δ' προκύπτει προδήλως ὅτι διακρίνεται ἐντελῶς ἡ χειροτονία τῆς μεταθέσεως. Καὶ ἡ μὲν χειροτονία ὀρίζεται εὐθύς ἀμέσως ὡς ὁ κανονικὸς τρόπος πρὸς πλήρωσιν πάσης Ἐπισκοπῆς, ἡ δὲ μετάθεσις Ἐπισκόπου ἐπιτρέπεται ὡς ἐξαιρετικὴ ἀνάγκη διὰ τοῦ ἐπομένου ἄρθρου. Ἐν ᾧ ἐὰν κατὰ τὸ πνεῦμα τοῦ νομοθέτου ἡ χειροτονία ἐξισοῦτο πρὸς τὴν μετάθεσιν, τότε θὰ περιλαμβάνοντο ἀμφότεροι οἱ τρόποι οὗτοι πρὸς πλήρωσιν χηρευούσης ἐπισκοπικῆς ἑδρας, ἐν ἐνὶ καὶ τῷ αὐτῷ ἄρθρῳ κατὰ σχῆμα διαζευκτικὸν οὕτως «πᾶσα Ἐπισκοπὴ χηρεύουσα πληροῦται διὰ χειροτονίας ἢ διὰ μεταθέσεως». Ἄφ' οὗ λοιπὸν ὁ νόμος διαστέλλει τὴν μετάθεσιν ἀπὸ τῆς χειροτονίας, πρόδηλον ὅτι δὲν δύναται νὰ ἐπιζητηθῇ ἡ μετάθεσις κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, κατ' ὃν καὶ ἡ χειροτονία, τοῦθ' ὅπερ ἄλλως καθορίζει ἀρκούντως σαφῶς ἐκάτερον τῶν εἰρημένων ἄρθρων. Οὕτως ἐν ἐκατέρῳ τῶν δύο τούτων ἄρθρων ὀρίζεται κατὰ διάφορον ὅλως τρόπον ἢ σύμπραξις τῆς ἐκκλησιαστικῆς καὶ τῆς κοσμικῆς ἀρχῆς πρὸς χειροτονίαν ἢ πρὸς μετάθεσιν Ἐπισκόπου. Ἐὰν δὲ προσέξωμεν καλῶς εἰς τὴν κατάταξιν καὶ ἀκολουθίαν τῶν ἐννοιῶν καὶ τῶν λέξεων ἐν ἐκατέρῳ τῶν ἄρθρων ἀνακαλύπτομεν εὐχερῶς εἰς τίνα προσήκει ἡ πρωτοβουλία ἐν ἐκατέρῳ περιπτώσει.

Διὰ τοῦ ἄρθρου Γ' ὀρίζοντος τὰ τῆς ἐκλογῆς πρὸς χειροτονίαν προτάσσεται ἡ διάταξις ὅτι «ψηφίζονται ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τρεῖς... καὶ ἐν τῇ ἐπομένῃ παραγράφῳ ἀκολουθεῖ ὅτι ὁ Βασιλεὺς φέρει τὴν ἐγκρισίν του

ἐπὶ τὸν ἕνα ἐξ αὐτῶν». Ἀλλὰ διὰ τοῦ ἀρθρου Δ' ἐν τῷ, περὶ μεταθέσεως, ἐδαφίῳ ἀναστρέφεται ἡ τοιαύτη διάταξις, διότι προτάσσεται ἡ ἔννοια ὅτι ἡ μετάθεσις γίνεται μόνον ἐγκρίσει τοῦ Βασιλέως, ἀκολουθεῖ δὲ ὁ ὅρος τῆς γνωμοδοτήσεως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, μὴ ἐχούσης οὕτω τὴν πρωτοβουλίαν τῆς πράξεως, ἀλλὰ τὸ προνόμιον τοῦ γνωμοδοτεῖν εἰς περιορισμὸν πάσης ἀδικαιολογήτου πρωτοβουλίας τῆς πολιτείας πρὸς μεταθέσιν Ἐπισκόπου. Τὴν ἀνάγκην λοιπὸν ἢ τὸν κατάλληλον καιρὸν πρὸς πλήρωσιν κενῆς θέσεως Ἐπισκόπου διὰ μεταθέσεως, ἀρμοδία νὰ κρίνη δὲν εἶναι ἡ Ἱερὰ Σύνοδος, ἀλλ' ἡ Κυβέρνησις, ἣτις ὀφείλει πρὶν προβῆ εἰς τὴν μετάθεσιν νὰ αἰτήσῃ τὴν γνωμοδότησιν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου. Ἡ πλειονοψηφία πρὸς ὑποστήριξιν τῆς γνώμης τῆς, ὅτι δύναται αὐτεπαγγέλτως καὶ ἄνευ προκλήσεως νὰ προβῆ εἰς τὴν γνωμοδότησιν περὶ τῆς διὰ μεταθέσεως πληρώσεως τοῦ Μητροπολιτικοῦ Θρόνου Ἀθηνῶν ἔφερε καὶ περικοπὰς τινὰς ἐκ τῶν ἀγορεύσεων τοῦ τε νῦν πρωθυπουργοῦ κ. Θ. Π. Δεληγιάννη καὶ τοῦ νῦν ὑπουργοῦ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν κ. Δ. Πετρίδου ἃς οὗτοι ἐποιήσαντο ἐν ἔτει 1889 κατὰ τὴν ἐν τῇ Βουλῇ συζήτησιν ἐπὶ τοῦ αἴφνης ἀναφύεντος τότε Μητροπολιτικοῦ ζητήματος. Ἐκ δὲ τῶν περικοπῶν τούτων ἐξήγαγε συμπέρασμα, ὅτι ἡ Ἱερὰ Σύνοδος δύναται νὰ προβῆ ἄνευ προκλήσεως εἰς τὴν πλήρωσιν τοῦ Μητροπολιτικοῦ Θρόνου Ἀθηνῶν διὰ μεταθέσεως ἑνὸς τῶν Ἱεραρχῶν τοῦ Κράτους. Ἡ μειονοψηφία ὁμως φρονεῖ, ὅτι διὰ τῶν εἰρημένων ἀγορεύσεων δὲν ἐπεζητεῖτο ἡ λύσις τοῦ προκειμένου ζητήματος, περὶ τοῦ ἂν δύναται ἡ Σύνοδος νὰ προβῆ αὐτεπαγγέλτως εἰς γνωμοδότησιν περὶ μεταθέσεως, διότι περὶ τούτου τότε δὲν ἐπρόκειτο, ὡς τοῦτο θὰ ὁμολογήσῃ καὶ αὐτὴ ἡ πλειονοψηφία. Τοῦναντίον κατὰ τὴν κοινοβουλευτικὴν ἐκείνην συζήτησιν ὁ λόγος περιστρέφεται οὐχὶ περὶ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ Νόμου, ἂν δύναται ἡ Ἱερὰ Σύνοδος νὰ προβῆ εἰς γνωμοδότησιν ἄνευ προκλήσεως, ἀλλὰ περὶ τὴν ἀνεπηρέαστον καὶ ἐλευθέραν ἐνάσκησιν τῶν δικαιωμάτων τῆς Ἱερᾶς Συνόδου. Ἀφ' οὗ λοιπὸν οὐδόπως τότε ἐπρόκειτο περὶ τοῦ συγκεκριμένου ζητήματος, ἂν κατὰ τὸ β' ἐδάφιον τοῦ Δ' ἀρθρου τοῦ Σ' Νόμου ἡ γνωμοδότησις τῆς Ἱερᾶς Συνόδου γίνεται ἄνευ προκλήσεως, φανερόν, ὅτι καὶ πάντα τὰ ἐν τῇ Βουλῇ τότε λεχθέντα ἦσαν ἄσχετα πρὸς τὸ ὑπὸ συζήτησιν θέμα. Ὅθεν ἡ μειονοψηφία μελετήσασα τὸ θέμα τοῦτο τὸ πρῶτον ἤδη ἐγαιρόμενον καὶ ἔχουσα ὑπ' ὄψει τὰς περὶ τούτου γνώμας, ἀρμοδίως, νομομαθῶν ἐμμένει εἰς τὴν γνώμην τῆς ταύτης, ὅτι ἡ Ἱερὰ Σύνοδος δὲν δύναται αὐτεπαγγέλτως νὰ προβῆ εἰς γνωμοδότησιν ἄνευ προηγουμένης προκλήσεως τοῦ ἀρμοδίου ὑπουργείου. Ἀποκρούουσα τοιοῦτοτρόπως ἡ μειονοψηφία τὴν γνώμην τῆς πλειονοψηφίας περὶ αὐτοβούλου γνωμοδοτήσεως ὀφείλει νὰ δηλώσῃ καὶ αὐτῆς, ὅτι κανονικὴν καὶ νόμιμον θεωρεῖ τὴν διὰ χειροτονίας πλήρωσιν τοῦ χηρεύοντος Μητροπολιτικοῦ Θρόνου

Ἀθηνῶν οὐχὶ δὲ καὶ τὴν διὰ μεταθέσεως»¹.

Τὰ μέχρι τοῦδε, ἐν ταῖς προηγουμέναις συνεδρίαις, παρὰ πάντων λεχθέντα συνοψίζων ὁ Σεβ. Προεδρεύων εἶπε (συνεδρία 15 Μαΐου).

Σεβασμιώτατοι ἄγιοι ἄδελφοί!

Ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε γενομένων πολλῶν συζητήσεων ἐπὶ τῆς πληρώσεως τοῦ χηρεύοντος Μητροπολιτικοῦ θρόνου Ἀθηνῶν ἐξήχθη τὸ ἀποτέλεσμα, ὅτι ἡ μὲν μειονοψηφία ἀποτελουμένη ὑπὸ τῶν σεβασμιωτάτων Ἐπισκόπων Τριφυλίας καὶ Ὀλυμπίας Νεοφύτου καὶ Ὑδρας καὶ Σπετσῶν Ἀρσενίου ὑπεστήριξε καὶ παρεδέχθη τὴν διὰ προτάσεως καὶ χειροτονίας πληρωσιν τοῦ χηρεύοντος Μητροπολιτικοῦ θρόνου Ἀθηνῶν, ἡ δὲ πλειονοψηφία ἀποτελουμένη ἐκ τῶν Σεβασμιωτάτων Ἀρχιεπισκόπων Πατρῶν καὶ Ἡλείας Ἱεροθέου, Μονεμβασίας καὶ Σπάρτης Θεοκλήτου καὶ ἐμοῦ τοῦ προεδρεύοντος Ἀργολίδος Νικάνδρου ὑπεστήριξε καὶ παρεδέχθη τὴν, διὰ μεταθέσεως ἑνὸς τῶν δεδοκιμασμένων Ἱεραρχῶν τοῦ Κράτους, πληρωσιν τοῦ χηρεύοντος Μητροπολιτικοῦ θρόνου Ἀθηνῶν ὡς μέχρι τοῦδε ἐγίνετο. Ἐπομένως κατὰ πλειονοψηφίαν ἀπορρίπτεται ἡ γνώμη τῆς μειονοψηφίας καὶ γίνεται παραδεκτὸν ἡ γνώμη τῆς πλειονοψηφίας.

Ἦδη δὲ φρονῶ ὅτι ἡ Ἱερὰ Σύνοδος δύναται νὰ προβῆ εἰς γνωμοδοτήσιν περὶ πληρώσεως τῆς χηρευούσης Μητροπολιτικῆς ἑδρας Ἀθηνῶν διὰ μεταθέσεως ἑνὸς τῶν ἐν ἐνεργείᾳ Ἱεραρχῶν τοῦ Κράτους κριθησομένου καταλλήλου» τοῦτον διεδέξατο ὁ Σπάρτης προσειπὼν τάδε:

«Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Μονεμβασίας καὶ Σπάρτης θεωρεῖ καθήκον ἀπαραίτητον ἐπιβαλλόμενον εἰς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον ὅπως αὕτη λάβῃ ὑπ' ὄψιν καὶ χαρακτηρίσῃ προσηκόντως τὴν ἐν τῇ Ἱερᾷ Συνόδῳ ἀντίδρασιν τοῦ ἀξιοτίμου Β. Ἐπιτρόπου ὡς πρὸς τὸ Μητροπολιτικὸν ζήτημα κατὰ τὰς προηγουμένας συνεδριάσεις καὶ ἰδίως κατὰ τὴν τῆς 10 μεσοῦντος. Παρατηρεῖ μετὰ θλίψεως ὁ εἰρημένος Ἀρχιεπίσκοπος ὅτι ὁ Β. Ἐπίτροπος οὐ μόνον φανερώως ἐξεζήτησε νὰ ἐπέμβῃ εἰς δικαιώματα ἀνήκοντα ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν Σύνοδον, ἀλλὰ καὶ ἀπεδοκίμασε διαρρηθὴν τὰς μέχρι τοῦδε Συνοδικὰς πράξεις ὡς πρὸς τὴν πληρωσιν τοῦ Μητροπολιτικοῦ θρόνου Ἀθηνῶν διὰ μεταθέσεως εἰπὼν ἐν μὲν τῇ συνεδριάσει τῆς 26 Ἀπριλίου ἐ. ἔ. ἐπὶ λέξει τάδε. «Δὲν ἔχετε τὸ δικαίωμα νὰ προβῆτε καὶ γνωμοδοτήσετε περὶ μεταθέσεως. Ἡ ὁδὸς αὕτη εἶναι κλειστή ἢ διὰ χειροτονίας ὁδὸς εἶναι ἀνοικτὴ καὶ δύνασθε νὰ προβῆτε..... Λυποῦμαι πολὺ, ὅτι ἐγὼ δὲν δύναμαι μήτε νὰ προσυπογράψω, μήτε νὰ διαβιβάσω τὸ ἔγγραφόν Σας περὶ ἐκλογῆς Μητροπολίτου διὰ μεταθέσεως ἑνὸς τῶν Ἀρχιερέων πρὸς τὸ ὑπουργεῖον διότι φοβοῦμαι μήπως ἐπιπληχθῶ ἐπὶ ἀγνοίᾳ καθήκοντος, ὡς ἐγένετο ἄλλοτε ἐπὶ ἑνὸς τῶν προκατόχων μου». Ἐν δὲ τῇ συνεδριάσει τῆς 10 μεσοῦντος «Ἡ μεταθέσεις εἶναι ἀντίνομος καὶ ἀντικανονικὴ κατὰ τὴν ἐκφρασιν τῆς μειονο-

1. Κώδιξ τῆς Ἱ. Συνόδου ἐνθ' ἄνωτ. σ. 48—49β.

ψηφίας». Ἐκ τῶν λόγων τούτων τοῦ κ. Β. Ἐπιτρόπου προκύπτει φανερῶς, ὅτι ἡ πολιτεία οὐχὶ μόνον ἀξιοὶ νὰ περιορίσῃ τὴν ἀνεξαρτησίαν τῶν πράξεων τῆς Συνόδου καθιερωμένην ὑπὸ τῶν ἱερῶν κανόνων τῆς Ἐκκλησίας καὶ ὑπὸ τοῦ Συντάγματος καὶ τοῦ ΣΑ' Νόμου, ἀλλὰ καὶ ἐκβιάζει τὴν διὰ χειροτονίας ἐκλογὴν ἐπὶ τῇ ἀπειλῇ τῆς ἀρνήσεως τῆς προσυπογραφῆς τοῦ Β. Ἐπιτρόπου ὡς πρὸς τὸ Μητροπολιτικὸν ζήτημα, ἄγουσα λεληθῶς τὴν Ἐκκλησίαν εἰς ὑποδούλωσιν.

Ὁ εἰρημένος Ἀρχιεπίσκοπος Μονεμβασίας καὶ Σπάρτης παρατηρεῖ πρὸς τὸν κ. Β. Ἐπίτροπον, ὅτι δὲν ἀνήκει εἰς αὐτὸν νὰ ἀποδοκιμάξῃ καὶ καταδικάξῃ τὴν ἐν τῷ παρελθόντι διοίκησιν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (οὐδὲ ἀπόκειται τῷ Β. Ἐπιτρόπῳ ὁ κανονισμὸς τῶν συνεδριάσεων τῆς Ἱερᾶς Συνόδου κανονιζομένων ὑποκειμένων νόμων καὶ διευθυνομένων ὑπὸ τοῦ Προέδρου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου). Κατ' ἀκολουθίαν πάντων τούτων καὶ ἄλλων τοιούτων ὁ εἰρημένος Ἀρχιεπίσκοπος Μονεμβασίας καὶ Σπάρτης ὑποβάλλει εἰς τὴν Ἱ. Σύνοδον διαμαρτυρίαν ὡς πρὸς τὸν τρόπον τῆς διεξαγωγῆς τοῦ Μητροπολιτικοῦ ζητήματος ἀπέδοντα πρὸς τοὺς ἱερούς κανόνας, τὸ Σύνταγμα, τὸν οἰκείον νόμον, τὰ δικαιώματα καὶ τὴν ἀξιοπρέπειαν τῆς Ἱ. Συνόδου ἐπικαλούμενος τὴν ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου ἀπόφασιν τῆς Ἱ. Συνόδου.

Προσέτι δὲ ὁ εἰρημένος Ἀρχιεπίσκοπος Μονεμβασίας καὶ Σπάρτης διαμαρτύρεται καὶ ἐπὶ τῷ ἔξῃς γεγονότι. Θεωρεῖ τὸν ὀριστικὸν διορισμὸν τοῦ σεβ. Ἀρχιεπισκόπου Πατρῶν καὶ Ἡλείας ὡς τακτικοῦ πέμπτου μέλους, ὡς ἐναντίον τοῦ Νόμου, καθ' ὅσον α) κατὰ τὸ ἄρθρον Γ'. ἔδαφ. γ'. τοῦ ΣΑ'. Νόμου ἢ Κυβέρνησις, προκειμένης ἀναπληρώσεως μέλους τῆς Συνόδου δι' ἀπουσίαν αὐτοῦ ἢ διὰ κώλυμα τοῦ μέλους, εἰς ὃ ἀφορᾷ ἢ ἀναπλήρωσις, δὲν δικαιούται νὰ προβῇ εἰς ὀριστικὴν ἀναπλήρωσιν, ἀλλὰ μόνον εἰς προσωρινὴν καὶ ἐφ' ὅσον διαρκεῖ ἡ ἀπουσία καὶ τὸ κώλυμα τοῦ ἀναπληρουμένου μέλους, διότι αἰρομένης τῆς ἀπουσίας ἢ τοῦ κωλύματος καὶ ἀναλαμβάνοντος τοῦ ἀπόντος ἢ κωλυομένου τὰ καθήκοντά του θὰ ἔχωμεν Σύνοδον ἀποτελουμένην ἐξ ἔξ τακτικῶν μελῶν, ὅπερ καταδήλως ἀντίκειται εἰς τὴν θεμελιώδη διάταξιν τῆς συγκροτήσεως τῆς Συνόδου ἐκ μελῶν μόνον πέντε· ὁ τοιοῦτος δὲ τακτικὸς διορισμὸς τοῦ ἀναπληρωτοῦ ἀφαιρεῖ παρανόμως τὰ κεκτημένα δικαιώματα ὡς μέλους τῆς Συνόδου τοῦ ἀναπληρουμένου μέλους β) περιορίζεται ἡ Ἱ. Σύνοδος εἰς τὸ νὰ προβῇ εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ Μητροπολίτου σκοπίμως. Ἐπειτα καὶ ἐπὶ τῇ ὑποθέσει, ὅτι ἡ Ἱ. Σύνοδος οὕτως ἄνευ Μητροπολίτου κατηρτισμένη ἐκλέγει Μητροπολίτην, ὃ ἐκλεχθεὶς Μητροπολίτης, εἰάν δὲν εἶναι ἐκ τῶν συνέδρων, θὰ εἶναι ἔκτος τὸν ἀριθμὸν, καὶ ἐν ταύτῳ Πρόεδρος τῆς Ἱ. Συνόδου, ἐν ᾧ ὁ νόμος ἀφ' ἑνὸς μὲν θεωρεῖ αὐτὸν πρόεδρον, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἀπαιτεῖ, ἵνα ἡ Σύνοδος ἀποτελεῖται ἐκ πέντε μελῶν καὶ οὐχὶ ἐξ ἔξ. Ἀντινομία προφανῆς, ἀφοῦ ἡ Κυβέρνησις δὲν δύναται πάλιν κατὰ νόμον πρὸ τῆς λήξεως τῆς Συνοδικῆς περιόδου νὰ ἀπο-

λύση οὐδὲν τακτικὸν καὶ ὀριστικὸν μέλος· κατ' ἀκολουθίαν λοιπὸν τὸ μὲν τῆς δηλώσεως τοῦ Β. Ἐπιτρόπου εἰπόντος, ὅτι δὲν ὑπογράφει ἀπόφασιν τῆς Ἱ. Συνόδου περὶ πληρώσεως τοῦ Μητροπολιτικοῦ θρόνου διὰ μεταθέσεως, τὸ δὲ τοῦ διορισμοῦ τοῦ Σεβ. Ἀρχιεπισκόπου Πατρῶν καὶ Ἡλείας ὡς ὀριστικοῦ καὶ τακτικοῦ πέμπτου μέλους τῆς ΜΓ'. Συνοδικῆς περιόδου, τῆς ἀρχαιμένης τῇ 5ῃ Σεπτεμβρίου 1895 καὶ ληγούσης τὴν 30 Αὐγούστου ἔ. ἔ. προτείνει ὁ εἰρημένος Ἀρχιεπίσκοπος Μονεμβασίας καὶ Σπάρτης, ὅπως ἡ Ἱ. Σύνοδος ἐπέχη νὰ ἀποφασίσῃ ἤδη τι περὶ τῆς πληρώσεως τοῦ Μητροπολιτικοῦ θρόνου Ἀθηνῶν», τοῦ σεβ. Πατρῶν προσειπόντος ὅτι «Οἱ ἱεροὶ κανόνες δὲν ἐπιτρέπουσι τὴν περαιτέρω ἀναβολὴν τῆς πληρώσεως τοῦ Μητροπολιτικοῦ θρόνου· ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ Ἱερὰ Σύνοδος παρακαλύεται νὰ προβῇ εἰς τὴν πλήρωσιν, δι' οὗς ἀποχρῶντας λόγους εἶπεν ὁ σεβ. συναδέλφος ἅγιος Σπάρτης· ἐπειδὴ ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τὴν εἰρήνην ἐπιδιώκουσα δὲν θέλει νὰ ἐγερθῶσιν ἐκκλησιαστικὰ σκάνδαλα, διὰ τοῦτο, δέχεται τὴν προτεινομένην ἀναβολὴν τῆς πληρώσεως τοῦ Μητροπολιτικοῦ θρόνου ἀπεκδυομένη ἅμα τὴν, ὑπὸ τῶν ἱερῶν κανόνων, εὐθύνην». Τῆς μειοψηφίας δ' αὐτῆς ἀποδεξαμένης τοὺς ῥηθέντας, περὶ ἀναβολῆς, λόγους, ἡ Ἱ. Σύνοδος ἔκρινε παμψηφεῖ, ὅπως ἀναβληθῇ ἐπ' ἄοριστον ἡ λύσις τοῦ Μητροπολιτικοῦ ζητήματος¹.

Ἐκ τῶν γενομένων, ἐν ταῖς συνεδριάσεσιν, ἐμπεριστατωμένων, ἐπ' αὐτοῦ συζητήσεων προέκυψεν, ὅτι ἡ μὲν μειοψηφία τῆς Ἱ. Συνόδου ἀποτελουμένη ἐκ τῶν Τριφυλίας καὶ Ὑδρας ἀπεδέχθη τὴν διὰ χειροτονίας, πλήρωσιν τοῦ Μητροπολιτικοῦ θρόνου Ἀθηνῶν, ἡ δὲ πλειοψηφία συγκειμένη ἐκ τῶν Πατρῶν, Μονεμβασίας καὶ Ἀργολίδος, προέκρινε τὴν διὰ μεταθέσεως τοιαύτην. Οὐχ' ἦττον ὅμως, ἐφ' ὅσον ἡ Κυβέρνησις ἐπεζητεῖ τὴν διὰ χειροτονίας, πλήρωσιν τῆς ὑπ' ὄψιν ἔδρας, οἱ τὴν πλειοψηφίαν ἀποτελοῦντες ἅγιοι Συνοδικοὶ ὑποκύψαντες ἐδέχθησαν ἐκόντες, ἄκοντες ἀναβολὴν ταύτης, ἐπὶ τῇ δικαιολογίᾳ, ὅτι δὲν ἐπιθυμοῦσιν, ὅπως ἐγερθῶσιν ἐκκλησιαστικὰ σκάνδαλα, παρακληθέντος τοῦ Β. Ἐπιτρόπου ἵνα ἀνακοινώσῃ, τὴν ἀπόφασιν ταύτην, τῆς Συνόδου, τῇ Κυβερνήσει².

Ἐποία δὲ πνευματικὴ ζημία προέκυψε τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐκ τῆς ἀναβολῆς τῆς λύσεως τούτου, εἶναι ἀφ' ἑαυτῆς φανερά· δι' ὃ καὶ ἡ Μ. τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία συμμετέχουσα, οὕτως εἰπεῖν, εἰς τὴν, ἐν προκειμένῳ, θλίψιν τοῦ χριστεπωνύμου πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἐξέσφαξε τὴν εὐχὴν, ὅπως ἀρθῇ ὅσον τὸ δυνατόν ταχύτερον ἢ διχογνωμία τῶν, ἐπὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης, ἁγίων Συνοδικῶν Ἀρχιερέων καὶ ἐν συμπνοίᾳ ἀδελφικῇ, προβῶσιν εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ νέου Μητροπολίτου Ἀθηνῶν. « Ἡ Μήτηρ Μεγάλῃ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία, ἔγραφε τὸ ἐπίσημον αὐτῆς δημοσιο-

1. Κῶδιξ Ἱ. Συνόδου ἐνθ' ἄνωτ. σ. 48—506.

2. Αὐτόθι σ. 61, Ἡ δημοσίευσίς τῶν ἀφορώντων τὸ Μητροπολιτικὸν ζήτημα πρακτικῶν ἀποφασίσθη ἐν τῇ Συνοδικῇ συνεδρίᾳ τῆς 10 Ἰουνίου,

γραφικὸν ὄργανον ἔκφραζουσα τὴν λύπην αὐτῆς ἐπὶ τῇ ἀντικανονικῇ ταύτῃ παρατάσει τῆς τοῦ, τὴν ἡγεσίαν τῆς Αὐτοκεφάλου θυγατρὸς Ἐκκλησίας ἀναλαβεῖν, μέλλοντος συνεκφράζει τὴν εὐχὴν, ὅπως λαμβανομένου ὑπ' ὄψει ὅτι, ἐκ τῆς ἀναβολῆς ταύτης τῆς ἐκλογικῆς πράξεως διακυβεύεται τὸ ἠθικὸν γόητρον τῆς θυγατρὸς Ἐκκλησίας, ἀρθῆ ὡς τάχος ἐκ τοῦ μέσου ἡ διχογνωμία τῶν, ἐπὶ τῆς ἐκλογῆς σεβασμίων ἐκλογέων, καὶ ἐν συμπνοίᾳ ἀδελφικῇ καὶ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν θείων καὶ ἱερῶν κανόνων, ἅμα δὲ καὶ τοῦ εὐλαβῶς τηρηθέντος νομίμου καὶ κανονικοῦ καθεστῶτος ἀπὸ τῆς χειραφετήσεως τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας, προβῶσιν οὗτοι εἰς ἐκλογὴν τοῦ ἀναδεξομένου τὴν πηδαλιούχησιν τοῦ σκάφους τῆς θυγατρὸς Ἐκκλησίας τῇ ἐπιφοιτήσει τοῦ παναγίου καὶ τελεταρχικοῦ Πνεύματος».

Τοιοιτοτρόπως, καὶ ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ, ὑπέκυψε καὶ αὖθις ἡ Ἐκκλησία εἰς τὰς ἀξιώσεις τῆς Πολιτείας· παρὰ δηλ. τὴν ἀπόφασιν τῆς πλειοψηφίας τῆς Συνόδου περὶ πληρώσεως τῆς, ἀπὸ καιροῦ χηρευούσης Μητροπολιτικῆς ἔδρας Ἀθηνῶν, διὰ μεταθέσεως ἑνὸς τῶν, ἐν ἐνεργείᾳ, Ἀρχιερέων, ὅμως ἡ Πολιτεία, διὰ τῆς Συνοδικῆς μειοψηφίας—καὶ τοῦτο εἶναι τὸ περίεργον, ὅτι ὑπερίσχυσε ἡ γνώμη αὐτῆς—ἀποβλέπουσα εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τῶν, ἐν προκειμένῳ, σκοπῶν τῆς ἐπέτυχε νὰ ἐπιβάλλῃ τὰς ἐαυτῆς διαθέσεις καὶ νὰ πιστοποιηθῆ, ἐκ νέου, ὅτι ἡ Ἐκκλησία ὀφείλει ἀδιαμαρτυρῆτως νὰ ὑπακούῃ εἰς τὰ κελεύσματα αὐτῆς. Καὶ ἡ, ἐν τούτῳ, τοῦ χριστεπωνύμου πληρώματος, θλίψις ἦτο ἔτι μεγαλύτερα, τοσοῦτῳ μᾶλλον καθ' ὅσον δὲν ἔπρεπε νὰ δοθῆ τοιαύτη ἀναβλητικὴ, ἀπὸ τοὺς Συνοδικοὺς συνέδρους, λύσις· τὸ παράπονον τούτου ἐνέκειτο, καὶ δικαίως, εἰς τὸ ὅτι οἱ ἀποτελοῦντες τὴν Σύνοδον ἄγιοι Ἀρχιερεῖς δὲν συμφώνησαν πρὸς προάσπισιν τῶν δικαιωμάτων τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ τινὲς τούτων ἀσπασθέντες τῆς Πολιτείας, τὰς ἀπόψεις, ἐφάνησαν τῶν κατευθύνσεων, τῆς πρώτης, ἀποσχισθέντες· θλιβερόν, διὰ τὰ ἀνώτερα ἐκκλησιαστικὰ στελέχη νὰ υποκύπτουν εἰς τὰς ἕξωθεν εἰσηγήσεις καὶ ἀξιώσεις, ἐνῶ ἔχουσιν ἱερὰν ὑποχρέωσιν πρὸς διαφύλαξιν τῆς, ἣν παρέλαβον, παρακαταθήκης.

Ἡ τοιαύτη, τῆς Κυβερνήσεως, φανερὰ ἐπέμβασις εἰς τὰ ἐσωτερικὰ τῆς Ἐκκλησίας, ὡς ἦτο ἐπόμενον προὐκάλεσε τὴν γενικὴν διαμαρτυρίαν ὀυδόλως ὅμως ληφθεῖσαν, ὑπ' αὐτῆς, ὑπ' ὄψιν, διότι αὕτη ἀναβαλοῦσα τὴν ἐκλογὴν τοῦ Μητροπολίτου Ἀθηνῶν, παρέπεμψε τὴν ὑπόθεσιν ταύτην, εἰς τὴν νέαν Σύνοδον.

Κατ' Αὐγουστον δηλονότι τοῦ 1896 ἔληξεν ἡ ὑπ' ὄψιν Συνοδικὴ Περίοδος, ἣν διεδέξατο ἡ ΜΔ' τοιαύτη, τῆς ὁποίας μέλη ἦσαν οἱ Αἰτωλῆνας Παρθένιος Ἀκύλας ὡς προεδρεύων, Κεφαλληνίας Γεράσιμος Δώριζας, Χαλκίδος Εὐγένιος Δεπάστας, προσωρινῶς μέχρι τῆς ἡμέρας τῆς ἐκλογῆς τοῦ

1. »Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια» ἔτ. 1896 ἀριθ. φύλ. 11 σ. 90—91.

2. Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου ἐνθ' ἄνωτ. σ. 97.

Μητροπολίτου, Ὑδρας καὶ Σπετσῶν Ἀρσένιος Γουμποῦρος καὶ Τριφυλίας καὶ Ὀλυμπίας Νεόφυτος Παναγιωτόπουλος, ἐξ ὧν οἱ δύο τελευταῖοι ἀπετέλουν μέλη καὶ τῆς προλαβούσης Συνοδικῆς Περιόδου.

Ἐπὶ τῇ πληροφορίᾳ ὅτι, ἐκ μέρους τοῦ Πατρῶν ὑπεβλήθη διαμαρτυρία κατὰ τῆς συνθέσεως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς νέας περιόδου, ὁ Κεφαλληνίας ἠρώτησε τὸ Γραφεῖον Αὐτῆς ἐὰν τοῦτο ἀληθεύῃ. «Δοθείσης δὲ τῆς πληροφορίας, ὅτι ἐδόθη περὶ τὰς ἀρχὰς Αὐγούστου σημειώμα τι εἰς τινα τῶν ὑπαλλήλων τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, ἐν ᾧ ὁ ἐν λόγῳ Ἱεράρχης ἐθεώρει μὴ νόμιμον τὸν καταρτισμὸν τῆς Ἱ. Συνόδου, ἀλλὰ μὴ συνεδριασάσης τότε τῆς Ἱ. Συνόδου τὸ μνησθὲν σημειώμα δὲν ἐλήφθη ὑπ' ὄψιν». «Ἄλλως τε δὲ ἡ Σύνοδος δὲν εἶχε καὶ ἀρμοδιότητα οὐδὲ δικαίωμα νὰ ἀποφανθῇ γνώμην περὶ τοῦ ζητήματος τούτου, καθόσον τοῦτο ἀνήκει εἰς τὴν Κυβέρνησιν» ὑπεστήριξεν ὁ Προεδρεύων Σεβασμιώτατος Ἀκαρνανίας. Ἐκ τῆς γενομένης δὲ σχετικῆς συζητήσεως, ἡ Σύνοδος, τῇ εἰσηγήσει τοῦ Κεφαλληνίας ἀπεφάνητο «ὅτι ὁ καταρτισμὸς τῆς Συνόδου εἶναι νόμιμος καὶ κανονικὸς· νόμιμος μὲν διότι εἶναι δικαίωμα τῆς Κυβερνήσεως νὰ καταρτίζη τὴν Σύνοδον κατὰ τὴν διάταξιν τοῦ Γ' ἀρθροῦ τοῦ Καταστατικοῦ Νόμου, ὡς ὀρθῶς παρετήρησεν ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Ἀκαρνανίας, κανονικὸς δὲ διότι οὐδεὶς κανὼν ἠθετήθη, ἅτε μὴ διαλαμβάνων περὶ τοῦ καταρτισμοῦ τῆς Συνόδου»¹.

Διαπιστωθείσης οὕτω, τῆς νομικῆς, τῆς Συνόδου, συνθέσεως, ἔβλεπέ τις εὐκαιρον καὶ κατάλληλον τὴν στιγμήν τῆς ἐπιλύσεως τοῦ Μητροπολιτικοῦ ζητήματος, καίτοι ὑπῆρχον ἐνδείξεις, ὅτι ὑπὸ τῶν μελῶν τῆς διανομομένης Συνοδικῆς περιόδου θὰ ὑπεδεικνύετο εἰς τὴν Κυβέρνησιν «καὶ διὰ ταύτης εἰς τὸ νομοθετικὸν σῶμα, ὅπως χωρισθῇ ἡ θέσις τοῦ Μητροπολίτου ἐκλεγομένου πάντοτε τοιοῦτου διὰ χειροτονίας, ὡς Ἐπισκόπου Ἀττικῆς ἀπὸ τοῦ Προέδρου τῆς Συνόδου ὄντος ἐκάστοτε τοιοῦτου τοῦ ἀρχαιότερου τῶν συνοδικῶν...»· τελικῶς ὁμως τοιαύτη ἀπόφασις δὲν ἐλήφθη².

Ἐν πάσῃ περιπτώσει· κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς 7ης Ὀκτωβρίου ἐπιλαβόμενος ὁ Σεβ. Προεδρεύων τῆς συζητήσεως, περὶ τῆς πληρώσεως τῆς Μητροπόλεως Ἀθηνῶν εἶπεν. «Ἄγιοι ἀδελφοί· κρίνω καλὸν νὰ ἐπιληφθῶμεν τοῦ, ἐπὶ πολλοὺς μῆνας, μείναντος ἐπισημοῦς Μητροπολιτικοῦ ζητήματος διότι ἡ περαιτέρω, τούτου, ἀναβολὴ καὶ παρατάσις ἐπιφέρει οὐ μικρὰν βλάβην εἰς τὰ πράγματα τῆς Ἐκκλησίας, ἡ δὲ κοινωνία προσδοκᾷ παρ' ἡμῶν τὴν τούτου ἐπίλυσιν».

Τοῦτον διεδέξατο ὁ Κεφαλληνίας ὅστις προσέθεσεν. «Ἀποδέχομαι πληρέστατα τὴν γνώμην τοῦ Σεβ. Προεδρεύοντος, ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ ζήτημα τοῦτο εἶναι ἐκ τῶν σπουδαιωτάτων, πολλὰ δὲ ἐρρηθήσαν καὶ ἐν ταῖς ἐφημερίσιν περὶ αὐτοῦ ἐγράφησαν, γνώμην ἔχω νὰ ἀναγνωσθῶσι τὰ πρακτικὰ τῆς πα-

1. Κώδιξ Ἱ Συνόδου ἐνθ' ἄνωτ. σ. 76β-77.

2. «Ἐκκλ. Ἀλήθεια» ἔτ. 1896 ἀριθ. φύλ. 30 σ. 242,

ρελθούσης Συνόδου τῆς ληξάσης Συνοδικῆς περιόδου, ἵνα γνῶμεν τι περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου οἱ σεβασμιώτατοι προκάτοχοι ἡμῶν εἶπον καὶ ποίας γνώμας ἐξήνεγκαν. Τὴν γνώμην ταύτην ἀσπασαμένων καὶ τῶν λοιπῶν συνοδικῶν συνέδρων καὶ τοῦ Β. Ἐπιτρόπου, εὐθύς ἤρξατο ἡ ἀνάγνωσις τῶν πρακτικῶν κατὰ σειρὰν ἐκ τοῦ ἐπισήμου βιβλίου, ἐν ᾧ ὑπῆρχον ἀναγεγραμμένα αἱ γνώμαι τῶν, τῆς παρελθούσης Συνοδικῆς περιόδου, σεβ. Ἱεραρχῶν», καὶ ἤτις ἀνάγνωσις ἐξηκολούθησε κατὰ τὴν ἐπομένην συνεδρίαν ἥτοι κατὰ τὴν 9ην τοῦ αὐτοῦ μηνὸς «ἐπανελήφθη ἡ ἀνάγνωσις τῶν πρακτικῶν περὶ τοῦ Μητροπολιτικοῦ ζητήματος καὶ διήρκεσεν αὕτη μέχρι τῆς 12 π. μ. ὅτε ἀφ' οὗ ἤχθησαν εἰς πέρας ὅλα τὰ πρακτικὰ τὰ περιέχοντα τὰς γνώμας τῆς τε πλειονοψηφίας καὶ μειονοψηφίας περὶ τοῦ προκειμένου ζητήματος, ἐκρίθη ὁμοθυμαδὸν ἐν τῇ ἐπομένῃ συνεδρίᾳ νὰ προβῆ ἡ Σύνοδος εἰς τὴν ἐπίλυσιν τοῦ ζητήματος»¹.

Καὶ ὄντως κατ' αὐτὴν (11 Ὀκτωβρίου 1896) λαβὼν τὸν λόγον ὁ Προεδρεύων εἶπεν: «Ἀναγνωσθέντων τῶν πρακτικῶν ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους περὶ τοῦ Μητροπολιτικοῦ ζητήματος τῆς παρελθούσης Συνόδου κατὰ τὴν ὁμόθυμον ἐπιθυμίαν ὅλων τῶν μελῶν τῆς Συνόδου προτείνω, ἀγιοὶ ἀδελφοί, νὰ εἰσέλθωμεν εἰς τὴν οὐσίαν καὶ ἐπίλυσιν τοῦ ζητήματος ἐν πνεύματι εἰρήνης καὶ ὁμονοίας. Ἐγὼ μετὰ μελέτην ἐμβριθεῖ καὶ διάσκεψιν ἐσχημάτισα ἀκρόαδαντον πεποιθήσιν καὶ ἀποφαίνομαι γνώμην, ὅτι ἡ πλήρωσις τῆς χηρευούσης Μητροπόλεως Ἀθηνῶν, δύναται νὰ γένηται καὶ διὰ χειροτονίας καὶ διὰ μεταθέσεως, διότι ἀμφοτέροι οἱ τρόποι οὗτοι ἀναγράφονται ἐν ταῖς ἀρθροῖς Γ' καὶ Δ' τοῦ περὶ Ἐπισκοπῶν καὶ Ἐπισκόπων Σ' Νόμου».

Μετὰ τοῦτο, λαβὼν τὸν λόγον ὁ Κεφαλληνίας εἶπεν: «Ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τῶν πρακτικῶν τῶν, κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος, γενομένων συνεδριάσεων τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἐπὶ τοῦ Μητροπολιτικοῦ ζητήματος, θὰ ἠδύνατό τις ἴσως νὰ καταλήξῃ εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι οἱ προκάτοχοι ἡμῶν σεβάσμιοι ἐν Χριστῷ ἀδελφοὶ ἔλυσαν ὀριστικῶς τὸ ζήτημα, κατὰ τὴν τρόπον ἔδει νὰ πληρωθῇ ἡ χηρεύουσα Μητροπολιτικὴ ἔδρα, ἀποφηνάμενοι δι' ὀριστικῆς καὶ τελεσιδικίου ἀποφάσεως ὑπὲρ τῆς, διὰ μεταθέσεως, ἀναρρήσεως τοῦ Μητροπολίτου· ὅτι ἐπομένως ἡ παρούσα Σύνοδος εὐρίσκειται πρὸ τετελεσμένου γεγονότος, καὶ ὅτι εἰς Αὐτὴν οὐδὲν ἄλλο ὑπολείπεται ἢ ἡ συζήτησις ἐπὶ τοῦ ζητήματος, ἂν προκειμένου νὰ γνωμοδοτήσῃ περὶ τοῦ μετατεθησομένου εἰς τὴν Μητροπολιτικὴν ἔδραν Ἀρχιερέως ὑποχρεοῦται νὰ ἀναμείνῃ ἔγγραφον πρόκλησιν ἐκ μέρους τῆς Κυβερνήσεως ἢ οὔ. Ἐν τούτους, εἰάν τις ἀκριβέστερον, μελετήσῃ τὰς γνωμοδοτήσεις τῶν, κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος, Ἁγίων Συνοδικῶν, θέλει, νομίζω, ἀναποδράστως καταλήξει εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἡ προλαβοῦσα Σύνοδος περιορίσθη ἀπλῶς εἰς γνωμοδοτήσεις ἐπὶ τῆς λύσεως τοῦ Μητροπολιτικοῦ ζητήματος, καὶ ὅτι ἀπόφασις ὀριστικὴ καὶ τε-

1. Κώδιξ Ἱ. Συνόδου ἐνθ' ἀνωτ. σελ. 86β.

λεία αὐτῆς δυναμένη νὰ ἔχη ὑποχρεωτικὴν, δι' ἡμᾶς, δύναμιν ὡς *res iudicata* κυρίως δὲν κατεστρώθη· οἱ δὲ λόγοι, δι' οὓς, τὸ ἐπ' ἐμοί, φρονῶ, ὅτι τοιαύτη ἀπόφασις δὲν ὑπάρχει, εἰσι 1) λόγοι ἀναγόμενοι εἰς τὴν οὐσίαν τοῦ ζητήματος καὶ 2) λόγοι τυπικοὶ ἢ δικονομικοί. Ὁ πρῶτος λόγος δι' ὃν ἡ γνωμοδότησις τῶν ἐν Χριστῷ ἁγίων ἀδελφῶν δὲν δύναται νὰ ἔχη δι' ἡμᾶς ὑποχρεωτικὴν δύναμιν εἶναι, ὅτι δυστυχῶς δὲν βασιζέται ἐπὶ τῆς ἀκριβείας τοῦ νόμου διότι ἐν ᾧ κατὰ τε τοὺς ἱεροὺς κανόνας καὶ κατὰ τὸ σχετικὸν ἄρθρον τοῦ Καταστατικοῦ Νόμου ὅ,τε διὰ χειροτονίας τρόπος καὶ ὁ διὰ τῆς μετεθέσεως προκειμένου περὶ πληρώσεως οἰασθήποτε χηρευούσης ἐπισκοπικῆς ἔδρας ἐν Ἑλλάδι εἰσι καὶ κανονικοὶ καὶ νόμιμοι, ἢ γνωμοδοτήσις τῶν Ἁγίων ἀδελφῶν χαρακτηρίζει ὡς μόνον μόνιμον τρόπον τὴν μετὰθεσιν καὶ ἀποκρούει ὡς τι ἄηθες ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ σχεδὸν ἀντικανονικὸν τὴν χειροτονίαν, τοῦθ' ὅπερ καθίστησι τὴν τοιαύτην γνωμοδότησιν πλημμελεῖ κανονικῶς καὶ νομικῶς.

Τοιαύτη δὲ ἀπόφασις ἐὰν μοι ἐπιτραπῇ νὰ ὀνομάσω οὕτω τὴν γνωμοδότησιν τῶν ἁγίων ἀδελφῶν, δὲν φέρει τὰ στοιχεῖα ἀποφάσεως τελεσιδίκου καὶ ὑποχρεωτικῆς. Οἱ τυπικοὶ λόγοι, δι' οὓς δὲν μοι φαίνεται ὀριστικὴ καὶ ὑποχρεωτικὴ ἢ γνωμοδοτήσις τῶν ἁγίων ἀδελφῶν εἰσιν οἱ ἑξῆς : 1) ὅτι φέρει καθαρῶς τὸν τύπον γνωμοδοτήσεως, κατ' οὐδὲν δὲ ὁμοιάζει πρὸς ἀπόφασιν ὀριστικὴν καὶ τελείαν. Ἐὰν ἢ Ἱ. Σύνδος ἀναμνησθῇ τῶν, ὑπὸ τῶν ἁγίων ἀδελφῶν Ἀργολίδος, Πατρῶν καὶ Σπάρτης κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος, λεχθέντων θέλει πεισθῇ ἀδιστακτῶς, ὅτι καὶ ἐκεῖνοι δὲν ἐθεώρουνοτι κατέληξαν εἰς ὀριστικὴν ἀπόφασιν, ἀλλ' ὅτι ἀπλῶς ἀντήλλαξαν σκέψεις καὶ γνωματεύσεις ἐπὶ τοῦ, τοσοῦτον ἀπασχολήσαντος αὐτοὺς, ζητήματος. Ἄλλως τε ἢ τελευταία πρότασις αὐτῶν περὶ ἀναβολῆς ἐπ' ἀόριστον τῆς λύσεως τοῦ Μητροπολιτικοῦ ζητήματος τί ἄλλο ἀποδεικνύει ἢ ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι δὲν θεωροῦσιν οὐδὲν σημεῖον τοῦ ζητήματος ὀριστικῶς λελυμένον, διότι προέτειναν τὴν ἀναβολὴν οὐχὶ τῆς λύσεως τοῦ δεῖνος ἢ δεινός σημεῖον τοῦ ζητήματος, ἀλλὰ τὴν ἀναβολὴν τῆς λύσεως τοῦ ὅλου ζητήματος. Ὁ δεῦτερος τυπικὸς λόγος εἶναι ὁ ἑξῆς : Ἐπειδὴ κατὰ τὸν νόμον πᾶσα ἀπόφασις τῆς Ἱ. Συνόδου δια νὰ περιβληθῇ τὸ προσήκον νομικὸν κυρὸς πρέπει νὰ φέρῃ τὴν ὑπογραφήν τοῦ Β. Ἐπιτρόπου καὶ ἐπειδὴ ὁ ἀξίωτος κ. Β. Ἐπίτροπος ἐδήλωσε τότε, ὅτι τοιαύτην ἀπόφασιν τῆς τότε πλειοψηφίας βασιζομένην ἐπὶ τοῦ λόγου, ὅτι μόνον ὁ διὰ μετὰθεσεως τρόπος ἐπὶ τῆς ἀναρρήσεως Μητροπολίτου ἐπιτρέπεται, ἀπαγορεύεται δὲ τέλεον ὁ διὰ χειροτονίας, δὲν δύναται νὰ προσυπογράψῃ θεωρῶν αὐτὴν σφάλλουσαν νομικῶς καὶ κανονικῶς, ἔπεται, ὅτι τοιαύτη ἀπόφασις μὴ φέρουσα τὴν ὑπογραφήν τοῦ Β. Ἐπιτρόπου δὲν δύναται νὰ ἀποτελέσῃ δεδικασμένον. Αἰρομένης οὕτω τῆς τυχόν ἐνστάσεως τοῦ δεδικασμένου ἢν ἠδύνατό τις νὰ ἀντιτάξῃ, μετὰ τὰ ἐν τῇ προλαβούσῃ Συνόδῳ ἐπὶ τοῦ ζητήματος λεχθέντα καὶ συζητηθέντα, προβαίνα

ἤδη εἰς τὴν ἐπὶ τῆς οὐσίας τοῦ ζητήματος ταπεινὴν γνωμοδότησίν μου.

Πολλὰ βεβαίως τῶν ὑπὸ τῶν προκατόχων ἡμῶν ἁγίων ἀδελφῶν λεχθέντων ἐπὶ τοῦ Μητροπολιτικοῦ ζητήματος εἰσὶ σεβαστὰ καὶ ἄξια πάσης προσοχῆς καὶ μελέτης, ὑπάρχουσιν ὅμως καὶ τινα ἐπὶ τῶν ὁποίων καθήκόν μου θεωρῶ νὰ ὑποβάλω ταπεινάς τινας παρατηρήσεις καὶ δὴ πρῶτον : ἐρρέθη ὅτι κατὰ τὸ κανονικὸν δίκαιον, κατὰ τὸν Καταστατικὸν Νόμον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ κατὰ τὴν πρᾶξιν πασῶν τῶν ὀρθοδόξων αὐτοκεφάλων ἐκκλησιῶν ὁ μόνος τρόπος, δι' οὗ ἡ ἡμετέρα Σύνοδος ὑποχρεοῦται νὰ ἀναδείξῃ Μητροπολίτην Ἀθηνῶν ἐστὶν ὁ διὰ μεταθέσεως, τῆς χειροτονίας ἐπιτρεπομένης μόνον ὡς ἂν πρόκειται νὰ πληρωθῇ μία οἰαδήποτε χηρεύουσα ἄλλη Ἀρχιεπισκοπὴ ἢ Ἐπισκοπὴ. Ταῦτα ἔλεγεν ἡ τότε πλειονοψηφία, ἀλλὰ καὶ ἡ τότε μειονοψηφία εἰς τὸ ἀντίθετον ἄκρον καταντήσασα εἶχεν ἀποφανθῆ, ὅτι μόνος ὁ διὰ χειροτονίας τρόπος τυγχάνει ὁ κανονικὸς καὶ νόμιμος καὶ ὅτι ἡ μετάθεσις εἶναι τι ἀποκρουόμενον ὑπὸ τῶν ἱερῶν κανόνων καὶ σχεδὸν καταδικασμένον.

Ἄς μοι ἐπιτραπῇ καὶ τάμω τὴν μέσσην ὁδόν, ἣτις εἶναι καὶ ἡ μόνη εὐθεΐα. Οὐδεὶς καὶ ἄκρω τῷ δακτύλῳ τοῦ κανονικοῦ δικαίου ἀψάμενος εἶναι δυνατὸν νὰ μὴ γινώσκῃ, ὅτι κυρίως ἐν τῇ ἡμετέρᾳ Ἐκκλησίᾳ πᾶσα χηρεύουσα Ἐπισκοπὴ, οἰαδήποτε καὶ ἂν ᾖ αὕτη, δύναται νομίμως καὶ κανονικῶς νὰ πληρωθῇ εἴτε διὰ χειροτονίας πρῶτιστα πάντων, εἴτε καὶ διὰ μεταθέσεως, ἐὰν πρὸς μετάθεσιν ὑπάρχῃ λόγος ἀποχρῶν καὶ νόμιμος· ἐπομένως ἀμφότεροι οἱ τρόποι ὅ,τε διὰ χειροτονίας καὶ ὁ διὰ μεταθέσεως εἰσὶ νομιμώτατοι ἐπιτρεπόμενοι σαφῶς καὶ ἐκπεφρασμένως ὑπὸ τῶν ἱερῶν κανόνων.

Ἀποφεύγω νὰ ἀναφέρω πάντας τοὺς σχετικὸς ἱεροὺς κανόνας, ὅπως μὴ βαρύνω τὰς ἀκοὰς ὑμῶν, σεβάσμιοι ἐν Χριστῷ ἀδελφοί, καθ' ὅσον μάλιστα κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν πρακτικῶν τῆς προλαβούσης Συνόδου πάντες οὗτοι οἱ ἱεροὶ κανόνες ὑπεδείχθησαν εἰς τὴν Ἱ. Σύνοδον ἐξητάσθησαν καὶ ἠκριβωμένως ὑπ' αὐτῆς ἐμελετήθησαν. Δεύτερον τὴν αὐτὴν ποιοῦμαι παρατήρησιν καὶ ἐπὶ τῶν σχετικῶν ἄρθρων τοῦ Καταστατικοῦ Νόμου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Ἐπιπλέον, ἀλλ' ἄνευ προκαταλήψεως, ἀνάγνωσις τῶν σχετικῶν ἄρθρων τοῦ Καταστατικοῦ Νόμου, ἅτινα πάντες γινώσκετε, ἅγιοι ἀδελφοί, ὡς πολλὰκις ἀναγνωσθέντα ἐνώπιον ὑμῶν κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν πρακτικῶν εἶναι ἀδύνατον νὰ μὴ πείσῃ πάντα λογικὸν ἄνθρωπον, ὅτι κενουμένης ἐν Ἑλλάδι μιᾶς οἰασδήποτε ἐπισκοπικῆς ἑδρας, πρῶτος μὲν καὶ κύριος τρόπος τῆς πληρώσεως αὐτῆς ὀρίζεται ὁ τῆς χειροτονίας, δεύτερος δὲ καὶ ἔξαιρετικῶς ὁ τῆς μεταθέσεως, οὕτως ὥστε καὶ κατὰ τὸν ΣΑ' Νόμον ἀμφότεροι οἱ τρόποι ὅ,τε δηλ. διὰ χειροτονίας καὶ ὁ διὰ μεταθέσεως εἰσὶ νομιμώτατοι, ἐπομένως καὶ ἡ γνωμοδότησις τῆς πλειονοψηφίας ὅτι μόνος ὁ διὰ μεταθέσεως τρόπος προκειμένου περὶ τῆς Μητροπόλεως Ἀθηνῶν ἐστὶν ὁ κανονικὸς καὶ νόμιμος καὶ ὁ ἰσχυρισμὸς τῆς τότε μειονοψηφίας ὅτι ἡ με-

τάθεσις εἰνέ τι ἐπιλήψιμον καὶ κανονικῶς, εἰσὶ καὶ κανονικῶς καὶ νομικῶς πλημμελεῖς.

Ἦδη ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν προᾶξιν τῶν Ὁρθοδόξων Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν, μετὰ λύπης παρατηρῶ, ὅτι τὰ ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου λεχθέντα, δὲν φέρουσι τὴν σφραγίδα τῆς ἀκριβείας. Διότι εἶναι μὲν ἀληθές, ὅτι ἐν τῇ ἀγιωτάτῃ Ἐκκλησίᾳ τῆς Κων)πόλεως ἡ ἀνάρρησις Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου γίνεται ἀπὸ τινων ἐτῶν μόνον διὰ μεταθέσεως, ἀλλ' ὅμως ἐκεῖ ὑπάρχει ἐν ἐνεργείᾳ ἀπὸ τοῦ 1860 εἰδικὸς περὶ τούτου νόμος, ἐν ᾧ ἐν ταῖς Ἐκκλησίαις τῶν Ἱεροσολύμων, τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ τῆς Ἀντιοχείας γίνεται χρῆσις ἀδιακρίτως ἄλλοτε μὲν τῆς χειροτονίας ἄλλοτε δὲ τῆς μεταθέσεως. Δὲν εἶναι πολλὰ ἔτη ἀφ' οὗτο ἡ Ἱεροσολυμιτικὴ ἀδελφότης εἶχεν ἐκλέξει Πατριάρχην Ἱεροσολύμων τὸν τότε Ἀρχιδιάκονον τοῦ θρόνου Φώτιον Περγόλουν· ἐνθυμοῦμαι δὲ ἐγὼ ὁ ἴδιος ὅτι τοῦ Ἀλεξανδρινοῦ θρόνου εἰς χηρεῖαν περιστάντος ὑποψήφιοι Πατριάρχαι ἦσαν ὁ Ἀρχιμανδρίτης Εὐγένιος Ξηροποταμινὸς καὶ ὁ πρὸ ὀλίγου μὲν Ἀρχιμανδρίτης τότε δὲ χειροτονηθεὶς Μητροπολίτης Πενταπόλεως Νεῖλος ὁ Ἐσφιγμενίτης.

Ὁ δεῦτερος προταθεὶς καὶ ὑποστηρικθεὶς λόγος ὑπὸ τῆς πλειονοψηφίας τῆς παρελθούσης Συνόδου εἶναι ὅτι, ἐπειδὴ ἡ παροῦσα Σύνοδος δὲν εἶναι τελεία, τελεία δὲ εἶναι ἡ Σύνοδος ὅταν ἔχη ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Μητροπολίτην αὐτῆς, δὲν εἶναι ἐπιτετραμμένον κατὰ τοὺς σχετικὸς ἱεροὺς κανόνας νὰ γείνη πρότασις χειροτονίας Ἀρχιερέως, ἐπομένως τούτου μὴ ἐπιτρεπομένου ἀναμφιλέκτως ἔπεται, ὅτι καὶ ἡ Μητροπολιτικὴ ἐδρα Ἀθηνῶν δὲν δύναται νὰ πληρωθῇ ἢ διὰ μεταθέσεως, τῆς χειροτονίας ἐντελῶς ἀποκλειομένης, ἅτε τῆς Συνόδου μὴ οὔσης τελείας καὶ μὴ δυναμένης νὰ προβῇ εἰς αὐτήν.

Εἰς τοὺς ὑποστηρίξαντας ἐκθύμως τὴν ἰδέαν ταύτην καὶ ὡς ἀκαταμάχτην χαρακτηρίσαντας τὸν ἰσχυρισμὸν τοῦτον ἀγίους ἀδελφοὺς παρατηρῶ τὰ ἑξῆς :

Ἡ ἡμετέρα Σύνοδος διαφέρει κατὰ πολὺ τῶν λεγομένων Μητροπολιτικῶν Συνόδων. Καὶ δὴ πρῶτον : ὁ ἡμέτερος νόμος αὐτὴν ἀναγνωρίζει ὡς διοικοῦσαν τὴν ὅλην Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος καὶ εἰς αὐτὴν ἔχει ἀνατεθειμένα πάντα τὰ Μητροπολιτικὰ δικαιώματα. Ἡμεῖς δὲν ἔχομεν κυρίως Μητροπολίτην καὶ περὶ αὐτὸν Σύνοδον, ἀλλὰ κυρίως ἔχομεν Σύνοδον ἐνασκούσαν πάντα τὰ Μητροπολιτικὰ δικαιώματα, ὁ δὲ Μητροπολίτης Ἀθηνῶν εἶναι ὡς εἰς ἑξ ἡμῶν φέρων τὸν τίτλον τοῦ Μητροπολίτου χωρὶς νὰ ἔχη οὐδὲν Μητροπολιτικὸν δικαίωμα καὶ προεδρεύων διαρκῶς τῆς Ἱ. Συνόδου ὅπως διατηρεῖται συνέχεια καὶ τάξις ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ αὐτῆς. Διὰ τοῦτο ὁ ἡμέτερος νόμος εἰς τὸν Μητροπολίτην ἀπόντα ἢ μὴ ὑπάρχοντα ὀρίζει ἀμέσως τὸν ἀντικαταστάτην, ὅς εἶναι ὁ προκαθήμενος ἐν τῇ Συνόδῳ τῶν ἄλλων Ἱεραρχῶν, ὅπως καὶ εἰς πᾶν μέλος τακτικῶν τῆς Ἱ. Συνόδου κωλύμενον ἐπὶ πολὺ ὀρίζει προσωρινὸν ἀντικαταστάτην.

Ἐκ τῆς ἀναγνώσεως δὲ τοῦ σχετικοῦ ἄρθρου πασιφανὲς καθίσταται, ὅτι ὅπως ὁ προσωρινῶς ἀντικαθιστῶν ἓνα σύνοδρον Ἱεράρχης ἔχει πάντα τὰ δικαιώματα καὶ καθήκοντα τακτικοῦ μέλους τῆς Ἱεραῆς Συνόδου, οὕτω καὶ ὁ ἀντικαθιστῶν τὸν πρόεδρον Ἀρχιερεὺς ἔχει πάντα τὰ δικαιώματα τοῦ προέδρου Μητροπολίτου, διότι ἄλλως ὁ Νόμος θὰ ἐποιεῖτο διάκρισιν μεταξὺ τῶν δύο καὶ θὰ ἔλεγεν, ὅτι ὁ μὲν προσωρινὸς πρόεδρος εἶναι ἀπλῶς διὰ τὴν τρέχουσαν ὑπηρεσίαν, τὸ δὲ προσωρινὸν μέλος ἔχει πάντα τὰ δικαιώματα τακτικοῦ συνέδρου. Τοιαύτη ὅμως διάκρισις οὔτε φαίνεται ἐν τῷ νόμῳ οὔτε ὑπολανθάνει ἐν αὐτῷ. Ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τὴν ἐποψιν τοῦ κανονικοῦ δικαίου καὶ τῆς πράξεως τῆς Ἐκκλησίας ἐξεταζομένη, ἡ γνώμη αὕτη ἀποδεικνύεται πλημμελής.

Κατὰ τὸ κανονικὸν δίκαιον, μὴ ὑπάρχοντος Μητροπολίτου, ἡ τῆς περιφέρειας αὐτοῦ Σύνοδος δὲν δύναται νὰ προτείνῃ πρὸς χειροτονίαν ἀρχιερέως διὰ χηρευούσας ἐπαρχίας ὑπαγομένης εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Μητροπολίτου τούτου, διότι εἶναι γνωστὸν, ποῖα σπουδαῖα δικαιώματα ἔνασκει ὁ Μητροπολίτης κατὰ τὴν ἐκλογὴν τῶν Ἀρχιερέων τῶν, εἰς τὴν δικαιοδοσίαν αὐτοῦ, ὑπαγομένων ἐπαρχιῶν. Τὸν Μητροπολίτην ὅμως καὶ πρόεδρον αὐτῆς ἡ Σύνοδος κατὰ τοὺς ἱεροὺς κανόνας δικαιούται νὰ ἀναδείξῃ εἴτε διὰ μεταθέσεώς τινος τῶν ἐν τῇ περιφερείᾳ Ἱεραρχῶν εἴτε καὶ διὰ χειροτονίας ἑνὸς τῶν εἰς τὴν Μητρόπολιν ὑπαγομένων κληρικῶν. Τοῦτο δὲ εὐλόγως, διότι ἄλλως θὰ ἦτο ἀνάγκη νὰ καθιερωθῇ ἡ ἀρχή, ὅτι οἱ πρόεδροι τῶν ἁγίων τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν μόνον διὰ μεταθέσεως ἀναδείκνυνται, ἥτις ἀρχὴ οὐδέποτε καθιερώθη ἐν τῷ ἡμετέρῳ κανονικῷ δικαίῳ καὶ δὲν θὰ ὑπῆρχεν ἀνάγκη τότε νὰ ψηφισθῇ εἰδικὸς νόμος ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Κων/πόλεως, ὅτι διὰ μεταθέσεως δεόν νὰ ἐκλέγεται ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης. Μαρτυρεῖ μοι τῷ λόγῳ καὶ ἡ πράξις τῶν, ἐν τῇ Ἀνατολῇ, Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν καὶ ἰδίᾳ ἡ τῆς παλαιγενοῦς Ἐκκλησίας τῶν Ἱεροσολύμων, ἥτις τὸν πρόεδρον αὐτῆς ἄλλοτε μὲν ἐκλέγει ἐκ τῆς τάξεως τῶν ἱεροδιακόνων καὶ πρεσβυτέρων, καὶ ἄλλοτε ἐκ τῆς τῶν Ἐπισκόπων μέχρι σήμερον. Ὡστε κατ' ἐμὲ καὶ ὁ λόγος οὗτος τῆς μὴ τελείας Συνόδου δὲν εἶναι ἐκ τῶν ἀκαταμαχῆτων.

Ἀνεπτύχθη ἐπίσης κατὰ τὴν προλαβοῦσαν Σύνοδον καὶ ἰδέα τις περὶ Ἐκκλησίας καὶ περὶ προνομίων αὐτῆς. Κατὰ τὴν θεωρίαν ταύτην ἡ Ἐκκλησία δικαιούται θεόθεν νὰ διευθύνῃ τὰ κατ' αὐτὴν ἐπὶ τῇ βίᾳ τῶν θείων δογμάτων καὶ τῶν ἱερῶν καὶ ἁγίων Συνόδων κανόνων, χωρὶς νὰ ὑποχρεοῦται νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψει τὰς ἰδιαιτέρας νομοθεσίας τῶν Κρατῶν, ἐν οἷς ὑφίσταται καὶ χωρὶς νὰ ἀνέχεται οὐδεμίαν ἀνάμειξιν εἰς τὰ τῆς διοικήσεως αὐτῆς πάσης ἄλλης οἰασδήποτε ἀρχῆς.

Νομίζω ὅτι δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ καταδείξω διὰ μακρῶν ὅτι καὶ ἡ ἰδέα αὕτη δὲν πηγάζει ἐκ τοῦ ἡμετέρου κανονικοῦ δικαίου. Ἡμεῖς τοιαύ-

την Ἐκκλησίαν ἄσχετον πρὸς τὴν νομοθεσίαν τῶν Ἐθνῶν ἐν οἷς ὑφίσταται καὶ ἀνεξάρτητον ὅλως ἀπ' αὐτῆς καὶ ἄσχέτως πρὸς αὐτὴν διευθύνουσαν τὰ κατ' αὐτήν, δὲν ἔχομεν. Ἡμεῖς ἔχομεν ἔθνικὰς Ἐκκλησίας ὑφισταμένας ἐν ὀρισμένοις ἔθνεσιν, ἐκ τῶν σπλάγγων αὐτοῦ τοῦ Ἐθνους πηγαζούσας καὶ διακυβερνώσας τὰ κατ' αὐτὰς ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἰδιαίτερας νομοθεσίας τοῦ Ἐθνους, ἐν ᾧ ὑφίσταται. Ἰδιαίτεροι νόμοι, ὡς ὁ ἡμέτερος Καταστατικὸς κανονίζουσι τὴν τοιαύτην σχέσιν τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὴν πολιτείαν καὶ ὀρίζουσι τὸ μέτρον τῆς, ἐν τῇ διοικήσει τῆς Ἐκκλησίας, συμμετοχῆς τῆς πολιτείας. Ἄλλος εἶναι ὁ νόμος ὁ κανονίζων τὰς σχέσεις τῆς πολιτείας καὶ Ἐκκλησίας ἐν Ρωσσίᾳ, ἄλλος ἐν Σερβίᾳ, ἄλλος ἐν Ρουμανίᾳ, ἄλλος ἐν Κων/πόλει ἔνθα οἱ λεγόμενοι ἔθνικοι ἢ γενικοὶ κανονισμοὶ περιέχουσι διατάξεις ὀρίζουσας τὸ μέτρον τῆς ἀναμείξεως τῆς ὀθωμανικῆς Κυβερνήσεως ἐν τῇ ἐκλογῇ Πατριάρχου ἢ ἀρχιερέων καὶ ἐν γένει ἐν τῇ διοικήσει τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κων/πόλεως. Ὡστε ὅταν γίνεται παρ' ἡμῖν λόγος περὶ τοῦ δικαιώματος τῆς Ἐκκλησίας τοῦ διευθύνειν τὰ κατ' αὐτὴν ἀνεξαρτήτως καὶ ἀνεπηρεάστως ἀπὸ τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς πρέπει μὲν νὰ λαμβάνωνται ὑπ' ὄψει οἱ ἱεροὶ κανόνες, δὲν πρέπει ὅμως νὰ λησμονῆται καὶ ὁ Καταστατικὸς, τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, νόμος, διότι ἄλλως εἶναι δυνατόν νὰ καταλήξῃ τις εἰς ἀποφάσεις, αἵτινες ἀντικείμεναι εἰς τὸν καταστατικὸν τοῦτον νόμον νὰ στερῶνται τοῦ ἀπαραιτήτου νομικοῦ κύρους, τοῦθ' ὅπερ ἤθελε περιαγάγει τὴν Ἐκκλησίαν εἰς, ἀδιεξίτητος, δυσχερείας. Μετὰ τὰς γενικὰς ταύτας παρατηρήσεις προβαίνω καὶ ἐξενέγκω καὶ τὴν ἐμὴν ταπεινὴν, ἐπὶ τῆς λύσεως τοῦ Μητροπολιτικοῦ ζητήματος, γνωμάτευσιν. Κατ' ἐμὲ ὁ Μητροπολιτικὸς Θρόνος Ἀθηνῶν δέον νὰ πληρωθῇ διὰ μεταθέσεως ἐνὸς τῶν ἐν ἐνεργείᾳ Ἱεραρχῶν. Τὴν γνώμην μου ταύτην στηρίζω ἐπὶ τῶν ἐξῆς λόγων:

1) Διότι καὶ ἡ μετάθεσις ὡς ἀνωτέρω ἀπεδείχθη εἶναι νόμιμος καὶ κανονικὴ ἐκτὸς τούτου ἢ διὰ μεταθέσεως πλήρωσις τῆς Μητροπολιτικῆς ἔδρας Ἀθηνῶν ἀπὸ πενήκοντα καὶ ἐπέκεινα ἐτῶν εἶναι ἤδη καθεστῶς σεβαστὸν καὶ ἀδιατάρακτον ἐν τῇ ἡμετέρᾳ Ἐκκλησίᾳ, εἶναι δὲ γνωστὸν πόσον ἡ ἡμετέρα Ἐκκλησία ἀπαρέσκεται εἰς τοὺς νεωτερισμοὺς καὶ συνίστησιν τὸν σεβασμὸν τῶν καθεστῶτων «τὰ ἀρχαῖα κρατεῖται» λέγουσιν ὁμοφώνως πάντες οἱ κανονισταί. Ἐπειτα διὰ νὰ μεταβληθῇ τὸ καθεστῶς πρέπει νὰ ὑποδειχθῇ σπουδαῖος τις καὶ ἰσχυρὸς λόγος τῆς ἐπιζητουμένης μεταβολῆς. Τοιοῦτον δὲ λόγον ἐν τῇ γνωματεύσει τῆς τῶς μειονοψηφίας δὲν εὔρον.

Εἶναι ἀληθές, ὅτι δύναται νὰ μοι ἀντισταθῇ, ὅτι ἡ τῶς μειονοψηφία προτείνουσα τὴν χειροτονίαν ζητεῖ σύμφωνον πρὸς τοὺς κανόνες καὶ τὸν καταστατικὸν νόμον, καὶ ὅτι ὁ προτείνων τι νόμιμον δὲν ὑποχρεοῦται νὰ δώσῃ καὶ τὸν λόγον τῆς προτάσεως, διότι τὸ νόμιμον περιέχει ἐν ἑαυτῷ τὸν λόγον τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ, ἀλλ' ὅπως δῆποτε ἔδει νὰ ὑπάρχῃ καὶ τις λόγος τῆς μεταβολῆς τοῦ καθεστῶτος, τοιοῦτος δὲ δὲν ὑπεδείχθη.

2) Διότι ὁ Μητροπολίτης Ἀθηνῶν καὶ πρόεδρος τῆς Ἱ. Συνόδου δέον νὰ ἦνε ἐκ τῶν μᾶλλον διακεκριμένων καὶ πεπειραμένων Ἱεραρχῶν. Διὰ τοῦτου δὲν ἐννοῶ νὰ ἀποκρούσω ἐντελῶς τὴν διὰ χειροτονίας ἐκλογὴν, ὅταν μάλιστα μεταξὺ τῶν μὴ Ἱεραρχῶν εὐρίσκονται κληρικοί καὶ διακεκριμένοι ἐπὶ ἀρετῇ, εὐσεβείᾳ καὶ παιδεύσει καὶ δυνάμενοι ἐπομένως σοφῶς καὶ μετ' ἐπιστήμης νὰ χειρισθῶσι τὸν τε Μητροπολιτικὸν Θρόνον καὶ τὴν προεδρείαν τῆς Ἱεραῆς Συνόδου.

3) Ἐνῷ τὸ ζήτημα εἶναι ἀπλούστατον διεξήχθη κατὰ τοιοῦτον τρόπον καὶ ἡ μυθοπλαστία τοσαῦτα ἐδημιούργησεν ἐπ' αὐτοῦ σπερμολογήματα, ὥστε εἰς τὴν ὀρθόδοξον κοινωνίαν παρεστάθη, ὅτι ἡ μεταβολὴ τοῦ καθεστώτος ἐπιζητεῖται ἀπλῶς καὶ μόνον, ὅπως ἀνέλθῃ τὸν Μητροπολιτικὸν Θρόνον ὠρισμένον πρόσωπον ἐπιβαλλόμενον ἕξωθεν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. Βεβαίως εἶναι λίαν εὐχάριστον, ὅτι τό, ἀνὰ τὰ στόματα πάντων ἀναφερόμενον πρόσωπον κέκτηται πάντα ἐκεῖνα τὰ προσόντα, ἅτινα δέον νὰ κοσμῶσι τὸν πρῶτον μεταξὺ τῶν Ἱεραρχῶν τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας, ἀλλ' ὅπωςδὴποτε ἐσπερμολογήθησαν καὶ ἐπιστεύθησαν, ὅσα ἀνωτέρω εἶπον, τοῦτο δὲ εἶναι δυνατὸν νὰ προκαλέσῃ σκάνδαλον ἐν τῇ συνειδήσει τοῦ ὀρθοδόξου λαοῦ, ἐν ᾧ ἡ Ἐκκλησία ὀφείλει ἐπιμελῶς νὰ ἀποφεύγῃ πᾶσαν ἀφορμὴν τοιοῦτων σκανδάλων δυναμένων νὰ καταρτίψωσι τὸ γόητρον αὐτῆς παρὰ τῷ λαῷ καὶ

4) Διότι κατὰ τὰς διαβεβαιώσεις τῶν ἰθυνόντων τάς, ἐν τῇ Ἀνατολῇ, ἀγίας, τοῦ Θεοῦ, Ἐκκλησίας, ἡ ἀπότομος ἐνταῦθα μεταβολὴ τοῦ καθεστώτος, δι' οὗς λόγους ἐσπερμολογήθη καὶ ἐκεῖ, ὅ,τι ζητεῖται, δυνατὸν νὰ ἔχῃ ὀλεθρίας συνεπειάς ἐπὶ τῶν, ἐν τῇ Ἀνατολῇ, ἀγίων τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν.

Βεβαίως οἱ φόβοι οὗτοι εἰσὶ κατ' ἐμὲ ὑπερβολικοί, ἀφ' οὗ μάλιστα γνωσθῆ, ὅτι ἡ ἐπιζητουμένη μεταβολὴ στηρίζεται ἐπὶ τοῦ νόμου, ἀλλ' ὅπωςδὴποτε ἡμεῖς ἐπιμελῶς πρέπει νὰ ἀποφεύγωμεν πᾶν ὅ,τι δύναται νὰ ἐπηρεάσῃ ἐπιβλαβῶς τοὺς, ἐν τῇ δούλῃ Ἑλλάδι, ὁμοθρήσκους καὶ ὁμοφύλους ἡμῶν.

Διὰ ταῦτα πάντα, καίπερ ἀναγνωρίζων καὶ ἀνομολογῶν τὸ κανονικὸν καὶ νόμιμον τῆς, διὰ χειροτονίας, ἐκλογῆς Μητροπολίτου Ἀθηνῶν, καίπερ στηριζόμενος εἰς λόγους οὐχὶ ἀμέσως ἀπορρέοντας ἐκ τοῦ νόμου, ἀλλὰ πηγάζοντας ἐκ τοῦ ἀκαίρου ἀπλῶς καὶ ἀνωφελοῦς τῆς ζητουμένης μεταβολῆς τοῦ καθεστώτος, ἀποφαίνομαι καὶ ψηφίζω ὑπὲρ τῆς, διὰ μεταθέσεως, ἀναδείξεως Μητροπολίτου Ἀθηνῶν καὶ Προέδρου τῆς Ἱεραῆς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος».

Καίτοι τὰ λεχθέντα ὑπὸ τοῦ Κεφαλληνίας «ἀπεδέξαντο οἱ λοιποὶ Συνεδικοί σύνεδροι μετ' εὐφημιῶν, ἀλλ' ἐκηρύχθησαν ὑπὲρ τῆς, διὰ χειροτονίας, πληρώσεως τοῦ Μητροπολιτικοῦ Θρόνου, χωρὶς καὶ οὗτοι νὰ ἀποκρούσωσι τὸ παράπαν καὶ τὴν, διὰ μεταθέσεως, διότι ἐκάτερος τῶν τρόπων ἐπιτρέπεται ὑπὸ τε τῶν ἱερῶν κανόνων καὶ τοῦ Σ' Νόμου».

Λυθέντος τοιοῦτοτρόπως τοῦ ζητήματος τούτου «ὑπὲρ τῆς, διὰ χειρο-

τονίας, πληρώσεως τοῦ Μητροπολιτικοῦ Θρόνου διὰ τῆς ψήφου... τῶν Σεβ. Ἀκαρνανίας καὶ Αἰτωλίας, Χαλκίδος, Ὑδρας καὶ Σπετσῶν καὶ Τριφυλίας καὶ Ὀλυμπίας» μειοψηφοῦντος, ὡς ἀνωτέρω γράφομεν τοῦ Κεφαλληνίας προκρίναντος ταύτην διὰ μεταθέσεως, ἡ Σύνοδος «ἔψηφίσατο καὶ ἐξελέξατο παμψηφεί α) τὸν δσιώτατον Προκόπιον Οἰκονομίδην Ἀρχιμανδρίτην καὶ Καθηγητὴν τῆς, ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ, Θεολογικῆς Σχολῆς β) τὸν δσιώτατον Βαρθολομαῖον Γεωργιάδην Ἀρχιμανδρίτην καὶ Γραμματέα τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ γ) τὸν δσιώτατον Φιλάρστον Γιαννούλην Ἀρχιμανδρίτην καὶ ἑφημέριον τῆς, ἐν Βιέννῃ, Ἑλληνικῆς παροικίας»¹, ἐξ ὧν προεκρίθη ὁ πρῶτος, ὅστις κληθεὶς ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ ναῶ Ἀθηνῶν τῇ 16 Ὀκτωβρίου ἔδωκε τὴν διαβεβαίωσιν «ὅτι ἀποδέχεται τὸ ὕψιστον, τῆς Ἀρχιερωσύνης, ἀξίωμα».

Καὶ οὕτως μετὰ παρέλευσιν ἑννέα, περίπου, μηνῶν ἀπὸ τῆς, πρὸς Κύριον, ἐκδημίας τοῦ Γερμανοῦ καὶ ἀλλεπαλήλλους, τοῦ Μητροπολιτικοῦ ζητήματος, ἀναβολὰς μὲ ὄλας τὰς θλιβερὰς πνευματικὰς συνεπειάς, ἀνῆλθεν ἐπὶ τὸν θρόνον τοῦτον ὁ Ἀρχιμανδρίτης Προκόπιος Οἰκονομίδης.

1. Κῶδιξ Ἱ. Συνόδου ἐνθ' ἀνωτ. σ. 86β—89β.